

Univerzita Pardubice

Fakulta ekonomicko-správní

Analýza nebankovních institucí v České republice

Hana Plesselová

**Bakalářská práce
2015**

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Hana Plesselová**
Osobní číslo: **E12044**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná ekonomika a správa: Veřejná ekonomika**
Název tématu: **Analýza nebankovních institucí v ČR**
Zadávající katedra: **Ústav ekonomických věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem bakalářské práce je analýza základních úvěrových produktů nabízených renomovanými bankovními a nebankovními institucemi. Práce se zaměří na analýzu podmínek získání úvěru, na podmínky jeho splácení a na náklady dlužníků a věřitelů.

Osnova:

- Popis struktury finančního trhu a popis subjektů působících na tomto trhu v ČR.
- Popis a analýza úvěrových produktů vybraných bankovních a nebankovních institucí v ČR.
- Komparace nebankovních úvěrových produktů s bankovními produkty.
- Srovnání bankovních a renomovaných nebankovních institucí s finančními predátory v ČR.

Rozsah grafických prací: -
Rozsah pracovní zprávy: cca 35 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

KOCIÁNOVÁ, H. Finanční gramotnost v kostce: aneb co Vás neměl kdo naučit. Olomouc: ANAG, 2012, 151 s. ISBN 978-80-7263-767-6.
POLOUČEK, S. Bankovníctví. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, xvi, 480 s. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-491-9.
RADOVÁ, J., DVOŘÁK, P., MÁLEK, J. Finanční matematika pro každého. 8. rozš. vyd. Praha: Grada, 2013, 304 s. Finance (Grada). ISBN 978-80-247-4831-3.
REJNUŠ, O. Finanční trhy. 3., rozš. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2011, 689 s. Ekonomie (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-128-3.
REVENDA, Z. Peněžní ekonomie a bankovníctví. 5., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2012, 423 s. ISBN 978-80-7261-240-6.
TEPLÝ, P. Navigátor bezpečného úvěru. 1. vyd. V Praze: Karolinum, 2013, 198 s. ISBN 978-802-4622-873.

Vedoucí bakalářské práce:

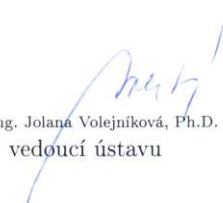

prof. RNDr. Bohuslav Sekerka, CSc.
Ústav ekonomických věd

Datum zadání bakalářské práce: 29. září 2014

Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2015

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
děkanka

L.S.

doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 29. září 2014

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 30. 4. 2015

Hana Plesselová

PODĚKOVÁNÍ:

Tímto bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce prof. RNDr. Bohuslavu Sekerkovi, CSc. za jeho odbornou pomoc, cenné rady a poskytnuté materiály, které mi pomohly při zpracování bakalářské práce. Další poděkování patří mé rodině, jež mi byla po celou dobu studií oporou.

ANOTACE

Cílem bakalářské práce „Analýza nebankovních institucí v České republice“ je vytvoření celistvého obrazu o finančním systému a jeho dílčích složkách. V teoretické části jsou rozebírány jednotlivé finanční trhy, jejich funkce a finanční zprostředkovatelé pohybující se na těchto trzích. Praktická část práce je zaměřena na posouzení vybraných bankovních a nebankovních finančních zprostředkovatelů, analýzu vybraných modelových úvěrů a jejich parametrů, orientaci v oblasti nabídky úvěrových produktů, resp. schopnost rozlišit bezpečné věřitele od finančních predátorů.

KLÍČOVÁ SLOVA

nebankovní finanční instituce, úvěrové produkty, finanční trhy, banka

TITLE

Analysis of non-banking institutions in the Czech Republic

ANNOTATION

The aim of the bachelor thesis “Analysis of non-banking institutions in the Czech Republic” is to create the big picture of the financial system and its branches. The theoretical part of this work describes the particular financial markets, their function and financial agents who are a part of these financial markets. The practical part focuses on an evaluation of the financial agents of chosen banking and non-banking institutions, on the analysis of the chosen exemplary loans and its parameters and on the orientation in the field of credit products offers, or rather on the ability to distinguish a safe creditor from a predator.

KEYWORDS

non-banking financial institution, credit products, financial markets, bank

OBSAH

ÚVOD	10
1 FINANČNÍ SYSTÉM A JEHO STRUKTURA.....	11
1.1 FUNKCE FINANČNÍHO SYSTÉMU	12
1.2 DRUHY FINANČNÍCH SYSTÉMŮ.....	12
2 FINANČNÍ TRHY A JEJICH STRUKTURA	14
2.1 PENĚŽNÍ TRH.....	14
2.2 KAPITÁLOVÝ TRH	15
2.3 ÚVĚROVÝ TRH	16
2.4 TRH CENNÝCH PAPÍRŮ	17
2.4.1 <i>Trhy primární a sekundární</i>	17
2.5 TRHY SPOTOVÉ A TERMÍNOVÉ.....	19
2.6 TRHY NÁRODNÍ A MEZINÁRODNÍ.....	19
2.7 DEVIZOVÉ (MĚNOVÉ) TRHY	20
3 FINANČNÍ ZPROSTŘEDKOVATELÉ	21
3.1 FUNKCE FINANČNÍCH ZPROSTŘEDKOVATELŮ.....	21
3.2 FINANČNÍ INSTITUCE.....	21
3.3 BANKOVNÍ SYSTÉM.....	22
3.3.1 <i>Banka</i>	24
3.3.2 <i>Centrální banka</i>	24
3.4 NEBANKOVNÍ FINANČNÍ ZPROSTŘEDKOVATELÉ.....	26
3.4.1 <i>Nebankovní spořitelní instituce</i>	26
3.4.2 <i>Nebankovní instituce sektoru investičních služeb</i>	27
3.4.3 <i>Instituce sektoru pojištnictví</i>	29
3.5 OSTATNÍ SUBJEKTY PŮSOBÍCÍ VE FINANČNÍM SEKTORU	29
3.5.1 <i>Nelicencované právnické osoby</i>	29
3.5.2 <i>Nelicencované fyzické osoby</i>	30
3.5.3 <i>Finanční predátoři</i>	30
4 BANKOVNÍ OBCHODY A BANKOVNÍ PRODUKTY.....	33
4.1 ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA BANKOVNÍCH PRODUKTŮ.....	34
4.2 ČLENĚNÍ BANKOVNÍCH PRODUKTŮ	34
4.2.1 <i>Úvěrové produkty</i>	35
4.2.2 <i>Standardní úvěrové produkty obchodních bank</i>	36
5 ANALÝZA VYBRANÝCH ÚVĚROVÝCH PRODUKTŮ BANKOVNÍCH A NEBANKOVNÍCH FINANČNÍCH INSTITUCÍ.....	43
5.1 PARAMETRY ÚVĚRU.....	43
5.2 VYBRANÉ BANKOVNÍ A NEBANKOVNÍ SPOLEČNOSTI.....	45
5.3 VÝSLEDKY ANALÝZY MODELOVÝCH ÚVĚROVÝCH PRODUKTŮ	47
5.3.1 <i>Výsledky analýzy vybraných ex-ante parametrů</i>	47
5.3.2 <i>Výsledky analýzy vybraných ex-post parametrů</i>	57
ZÁVĚR	61
POUŽITÁ LITERATURA	63

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Základní parametry modelového bezúčelového úvěru.....	43
Tabulka 2: Seznam společností pro modelový úvěr na 30 tis. Kč a 100 tis. Kč	46
Tabulka 3: Komparace ex-ante parametrů modelových úvěrů bankovních a renomovaných nebankovních institucí.....	47
Tabulka 4: Komparace ex-ante parametrů modelových úvěrů renomovaných nebankovních institucí a finančních predátorů	48
Tabulka 5: Úrokové sazby pro modelový úvěr na 30 tis. Kč se splatností 12 měsíců	49
Tabulka 6: Výše měsíční splátky pro modelový úvěr na 30 tis. Kč se splatností 12 měsíců ...	50
Tabulka 7: Výše RPSN pro modelový úvěr na 30 tis. Kč se splatností 12 měsíců	51
Tabulka 8: Celková částka k zaplacení pro modelový úvěr na 30 tis. Kč se splatností 12 měsíců.....	52
Tabulka 9: Úroková sazba pro modelový úvěr na 100 tis. Kč se splatností 60 měsíců	53
Tabulka 10: Výše měsíční splátky pro modelový úvěr na 100 tis. Kč se splatností 60 měsíců	54
Tabulka 11: Výše RPSN pro modelový úvěr na 100 tis. Kč se splatností 60 měsíců	55
Tabulka 12: Celková částka k zaplacení pro modelový úvěr na 100 tis. Kč se splatností 60 měsíců.....	56
Tabulka 13: Celková částka k zaplacení pro modelový úvěr na 100 tis. Kč se splatností 60 měsíců.....	58
Tabulka 14: Celková částka k zaplacení pro modelový úvěr na 100 tis. Kč se splatností 60 měsíců.....	58
Tabulka 15: Výše první upomínky při nesplacení u vybraných společnostech	59

SEZNAM ILUSTRACÍ

Obrázek 1: Finanční zprostředkování v tržní ekonomice.....	13
Obrázek 2: Základní členění trhu cenných papírů.....	17
Obrázek 3: Schéma vztahu mezi primárním a sekundárním trhem.....	17
Obrázek 4: Jednostupňový a dvoustupňový bankovní systém	23
Obrázek 5: Schéma posloupnosti bankovních operací, obchodů a produktů	33
Obrázek 6: Graf úrokových sazeb pro úvěr na 30 tis. Kč se splatností 12 měsíců.....	50
Obrázek 7: Graf výše měsíční splátky pro úvěr na 30 tis. Kč se splatností 12 měsíců	51
Obrázek 8: Graf výše RPSN pro úvěr na 30 tis. Kč se splatností 12 měsíců	52
Obrázek 9: Graf výše celkové částky k zaplacení pro úvěr na 30 tis. Kč se splatností 12 měsíců.....	53
Obrázek 10: Graf úrokových sazeb pro úvěr na 100 tis. Kč se splatností 60 měsíců.....	54
Obrázek 11: Graf výše měsíční splátky pro úvěr na 100 tis. Kč se splatností 60 měsíců	55
Obrázek 12: Graf výše RPSN pro úvěr na 100 tis. Kč se splatností 60 měsíců	56
Obrázek 13: Graf výše celkové částky k zaplacení pro úvěr na 100 tis. Kč se splatností 60 měsíců.....	57
Obrázek 14: Graf výše celkové částky k zaplacení pro úvěr na 100 tis. Kč se splatností 60 měsíců.....	60

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

a.s.	akciová společnost
CE	CETELEM ČR, a.s.
COF	COFIDIS, s.r.o.
ČLFA	Česká leasingová a finanční asociace
ČNB	Česká národní banka
ČOI	Česká obchodní inspekce
ČR	Česká republika
ČS	Česká spořitelna, a.s.
EC	eCREDIT, s.r.o.
ERA	ERA, obchodní značka Československé obchodní banky, a.s.
EU	Evropská unie
HC	Home Credit, a.s.
KB	Komerční banka, a.s.
MP	Moje půjčka, ACEMA Credit Czech, a.s.
NBÚ	Navigátor bezpečného úvěru
OTC-trhy	Over the counter markets
p. a.	per annum, ročně
PROF	PROFI CREDIT Czech, a.s.
RB	Raiffeisenbank, a.s.
RPSN	roční procentní sazba nákladů
Sb.	Sbírka zákonů
s.r.o.	společnost s ručením omezeným
tis.	tisíc

ÚVOD

Tato bakalářská práce je zaměřena na problematiku bankovních a nebankovních poskytovatelů úvěrů. Na současném trhu je mnoho subjektů, které nabízí spotřebitelské úvěry, avšak každého z nich nelze považovat za bezpečného věřitele. Proto je nutné tyto subjekty rozpoznávat a naučit se orientaci v parametrech a podmínkách nabízených úvěrů a tím předejít případným negativním důsledkům spojených s platební neschopností dlužníka.

První část bakalářské práce představí úvod do finančního systému, vysvětlí jeho funkce a vliv na stabilitu ekonomiky v daném státě. Dále se bude orientovat na finanční trhy, jejich úlohu, vymezení vnitřní struktury a jednotlivých částí finančních trhů, které se často vzájemně prolínají. Druhá část práce se zabývá bankovními a nebankovními zprostředkovateli, kteří se na daných finančních trzích pohybují a objasněním smyslu jejich působení. Kromě toho vysvětluje úlohu centrální banky ve státě a obecný popis činností bank. Na některých finančních trzích se ovšem pohybují též nebankovní subjekty, které konkurují bankám v oblasti poskytování úvěrů, přestože se, v případě nebankovních poskytovatelů úvěrů, jedná především o finanční predátory. Tato skutečnost je ekonomickým a sociálním problémem současné doby, který vyžaduje přísnější regulaci ze strany dozorčích orgánů. Poslední teoretická část se zaměří na definici úvěru, jeho vymezení jako bankovního produktu a obecnou charakteristiku dílčích úvěrových produktů, se kterými se lze v praxi setkat v produktovém portfoliu bankovních a nebankovních peněžních poskytovatelů.

V praktické části práce budou posuzovány modelové úvěry čtyř vybraných renomovaných nebankovních úvěrových poskytovatelů, jež budou, k celkové komparaci, doplněny modelovými úvěry čtyř bankovních a dvou predátorských společností. Modelové úvěry budou srovnávány na základě zvolených ex-ante a ex-post parametrů úvěrů.

Cílem bakalářské práce je analýza základních úvěrových produktů nabízených renomovanými bankovními a nebankovními institucemi. Práce se zaměří na analýzu podmínek získání úvěru, na podmínky jeho splácení a na náklady dlužníků a věřitelů.

1 FINANČNÍ SYSTÉM A JEHO STRUKTURA

„Veškeré činnosti spojené s finanční (peněžní) stránkou transakcí, jako platby za zboží a služby, úhrada dluhů, úspory, investice, poskytování úvěrů i půjčování si, jsou uskutečňovány prostřednictvím celé řady finančních dokumentů, množstvím finančních institucí a na různorodých finančních trzích.“ [17, str. 2] Finanční systém je souborem právě těchto tří důležitých prvků, které odráží reálnou i finanční stránku. Tyto tři základní prvky nelze považovat za vzájemně nezávislé. [17]

Za finanční dokumenty (neboli instrumenty) jsou považovány veškeré druhy a formy cenných papírů, které umožňují dokumentování závazků a pohledávek vzniklých na základě výměny zdrojů, služeb a ostatních reálných hodnot a k nim náležících finančních transakcí. Mezi finanční instrumenty můžeme zařadit např. bankovní depozita, obligace a jiné dlužnické papíry (taktéž státní dluhopisy), dále pak vlastnické cenné papíry (akcie, podílové listy), zahraniční cenné papíry, devizy, valuty, směnky i akreditivy, podobně jako depozitní certifikáty či repo dokumenty. Specifickou kategorií finančních instrumentů jsou deriváty. Nejužívanější a nejznámější formou finančního instrumentu v běžném životě jsou peníze. [17]

Za finanční instituce jsou považovány subjekty, které dané finanční instrumenty vytváří a obchodují s nimi. Aktivitami finančních institucí je zprostředkovávána značná část pohybu finančních prostředků mezi účastníky trhu. K finančním institucím se řadí např. obchodní (komerční) banky, investiční banky, spořitelny, pojišťovny, penzijní a investiční fondy, investiční a leasingové společnosti, směnárny či makléřské firmy. [17]

„Finančními trhy rozumíme místa, kde dochází k nákupu a prodeji finančních dokumentů.“ [17, str. 2] Jedná se o neoddělitelný mechanismus, v rámci jehož činnosti dochází k výměně finančních instrumentů. [17]

Finanční systém je oblastí ekonomiky, která je především v tržních ekonomikách výrazně centrálně i mezinárodně regulována. Hlavním důvodem regulace je význam stability finančního systému, jež má vliv na stabilitu ekonomiky jako celku. Z tohoto důvodu v dnešní době již ve většině zemí existují útvary, které se specializují na problematiku stability finančního systému. Jedná se obvykle o útvary v rámci centrální banky, jak je tomu i v České republice. Česká národní banka (ČNB) uvádí péči o finanční stabilitu jako jeden ze svých klíčových úkolů a k jeho dosažení využívá nástrojů vymezených zákonem o ČNB. Pro zajišťování finanční stability a odolnosti finančního systému má velký význam spolupráce ČNB s ostatními národními, mezinárodními a nadnárodními institucemi (např. Evropskou

centrální bankou). Důležité je i preventivní působení a komunikace s veřejností o rizicích a faktorech vedoucích k finanční nestabilitě.[17]

1.1 Funkce finančního systému

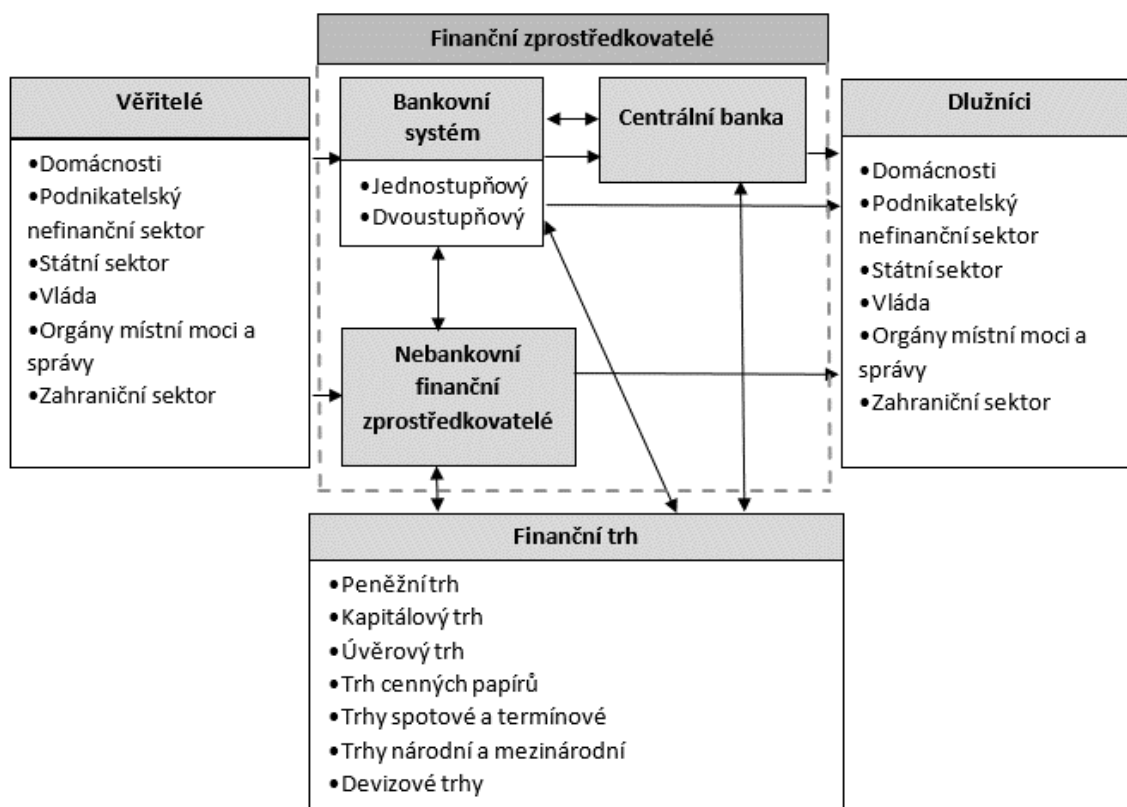
Finanční systém je komplikovaný mechanismus zabezpečující několik vzájemně propojených funkcí. Obecně finanční systém plní dvě zásadní funkce. Zaprvé jsou prostřednictvím něho shromažďovány úspory, jež jsou transformovány v investice, neboli finanční systém přeměňuje peníze na finanční kapitál. Tato funkce se označuje jako depozitní. Dále pak zabezpečuje výkon platební funkce, uskutečňuje platby za veškeré transakce v ekonomice. Finanční systém je tedy tvůrcem platebního mechanismu, umožňuje jednotlivým subjektům provedení plateb, stejně jako přesun prostředků od deficitních hospodářských subjektů k přebytkovým.[17], [23]

Finanční systém působí velkou měrou na efektivnost ekonomiky a hospodářských vztahů vytvářením podmínek pro existenci a fungování platebního mechanismu, jež umožňuje směnu a provádění veškerých transakcí pomocí peněz, šeků, akreditivů, převodů finančních prostředků mezi jednotlivými účty, plateb za zboží a služby apod. Jedná se v souhrnu o platby za reálné statky a realizaci finanční stránky vzniklých směnných vztahů mezi subjekty na trhu.[17]

Platební mechanismus umožňuje taktéž směnu zdrojů v průběhu času, tedy poskytování úvěrů a jejich následné splácení. Prostřednictvím finančních investičních nástrojů mohou ekonomické subjekty uchovávat, případně i zhodnocovat, svoji kupní sílu (omezit důsledky inflace). Transfer uspořené zdroje je základem existence trhu zboží, služeb, výrobních zdrojů či samotného tržního mechanismu.[17], [23]

1.2 Druhy finančních systémů

Přeměna úspor je zprostředkovávána prostřednictvím finančních institucí na finančních trzích (viz Obrázek 1).

Obrázek 1: Finanční zprostředkování v tržní ekonomice

Zdroj: upraveno podle [24]

Tento mechanismus je velmi důležitý pro efektivní alokaci zdrojů. Skutečnost, zda při finančním zprostředkování jsou ve vedoucím postavení finanční trhy či finanční zprostředkovatelé, tvoří měřítko pro tvorbu dvou základních typů finančního systému, B-systému a M-systému.[17]

Pro B-systém je typické dominantní postavení bank v rámci finančního zprostředkování. Banky a jejich dceřiné společnosti jsou významnými aktéry investujícími na kapitálovém trhu. Finanční trhy v tomto systému hrají pouze doplňkovou roli ve financování, jelikož podstatnou část cizích zdrojů získávají od bank ve formě úvěrů. Domácnosti své úspory směřují z velké části do bank, které využívají tato depozita zejména k úvěrování firem.[17]

M-systém je založen na přímém finančním zprostředkování prostřednictvím finančních trhů. Domácnosti a firmy přímo investují do cenných papírů či investují na kapitálovém trhu za pomoci institucionálních investorů představujících penzijní a investiční fondy.[17]

2 FINANČNÍ TRHY A JEJICH STRUKTURA

K rozdělování neboli alokaci finančních prostředků od přebytkových subjektů směrem k deficitním, ať přímo, či přes zprostředkovatele, dochází prostřednictvím finančních instrumentů na finančním trhu.[25]

„Finanční trhy můžeme vymezit jako systém institucí a instrumentů zabezpečující pohyb peněz a kapitálu prostřednictvím různých finančních instrumentů mezi ekonomickými subjekty na základě nabídky a poptávky“.[25, str. 71] Finanční trh je vnitřně strukturován a má svoji určitou institucionální podobu, tedy je rozdělen na jednotlivé části (segmenty). Avšak je nutné podotknout, že rozdělení finančního trhu na jednotlivé části je poněkud složitější. Hranice mezi jednotlivými segmenty nejsou vždy přesně dané a jednotlivé trhy se často vzájemně prolínají, nejčastěji v důsledku vzniku nových finančních produktů, které přesahují hranice více segmentů finančního trhu. Tedy přiřadit jednotlivé obchody k jednotlivým segmentům trhu je někdy velmi obtížné.[25]

Nejobvyklejší členění finančního trhu je na trh peněžní, kapitálový a úvěrový. Toto členění je odvozeno na základě následujících kritérií:

- subjekty, mezi nimiž obchody probíhají;
- využívané instrumenty;
- doba splatnosti obchodů.[25]

Krom tohoto rozdělení finančního trhu se můžeme setkat s rozdělením pouze na dva segmenty a to trh peněžní a kapitálový. Trh úvěrový je z rozdělení vypuštěn a obchody do něho zahrnuté jsou přiřazovány dle kritéria doby splatnosti pod trh peněžní či kapitálový.[25]

2.1 Peněžní trh

„Peněžní trh představuje část finančního trhu, na kterém probíhají obchody s krátkodobými dluhovými instrumenty a deriváty (se splatností do jednoho roku) mezi bankami navzájem, bankami a centrální bankou, popř. i dalšími finančními institucemi a velkými nefinančními firmami.“[25, str. 71] Za základní znak peněžního trhu můžeme považovat fakt, že není institucionalizován na jednom konkrétním místě, ale je tvořen přímým spojením mezi subjekty, nejčastěji pomocí počítačového či telefonního spojení. Pro účel realizace mezibankovního platebního styku, provádění zúčtování a vypořádání obchodů s cennými papíry jsou v rámci peněžního trhu zřízené instituce, v tomto případě clearingová centra, která tyto úkony provádějí.[25]

Důležitou funkcí peněžního trhu je financování provozního kapitálu podniků, dále pak poskytování krátkodobých peněžních úvěrů a půjček domácnostem, firmám a v neposlední řadě i vládám jednotlivých států. Mezi subjekty pochybujícími se na peněžním trhu dominují banky a centrální banka. Centrální banka využívá peněžní trh jako místo pro realizaci obchodů spadajících do měnové politiky. Naopak banky obchodují v rámci peněžního trhu mezi sebou a centrální bankou především za účelem řízení své krátkodobé likvidity. Za stejným účelem jako banky mohou na peněžním trhu působit i jiné subjekty. Jedná se o další finanční instituce, zejména pak pojišťovny, fondy nebo také velké nefinanční firmy.[22], [25]

Z hlediska obchodovaných nástrojů lze peněžní trh rozdělit na dvě dílčí části, a to na trh krátkodobých úvěrů a trh krátkodobých cenných papírů. Konkrétními finančními instrumenty peněžního trhu jsou např.:

- netermínované vklady;
- krátkodobé termínované vklady;
- krátkodobé úvěry;
- krátkodobá mezibankovní depozita;
- depozitní certifikáty s krátkou dobou splatnosti;
- směnky.[23], [26]

Finanční instrumenty peněžního trhu se obecně vyznačují nižším rizikem, nižším výnosem, a co se týká cenných papírů, většinou také poměrně vysokou likviditou. Navíc krátkodobé cenné papíry oproti cenným papírům dlouhodobým nepodléhají v takové míře cenovým fluktuacím a lze je z toho hlediska považovat za bezpečnější investice.[23]

2.2 Kapitálový trh

„Kapitálový trh představuje část finančního trhu, na kterém probíhají obchody s akciovými a se střednědobými a dlouhodobými dluhovými cennými papíry a deriváty na tyto instrumenty.“[25, str. 72] Obecně lze tedy kapitálový trh definovat jako trh, na kterém jsou uskutečňovány transfery střednědobých a dlouhodobých finančních zdrojů se splatností do více než jednoho roku.[26]

Na kapitálovém trhu působí dvě pomyslné strany, emitenti neboli ti, kdo si na tomto trhu vypůjčují, a investoři. Největšími emitenty kapitálového trhu jsou stát a ostatní subjekty veřejného sektoru, banky, další finanční instituce a velké nefinanční (průmyslové aj.) firmy.[25]

Na straně investorů kapitálového trhu vystupují především investiční a penzijní fondy, banky a pojišťovny, domácnosti i nefinanční firmy. Kapitálový trh je pro investory atraktivní především tím, že nabízí možnost většího zhodnocení investovaného kapitálu než například peněžní trh. Platí především to, že s délkou splatnosti investičního instrumentu roste zároveň i jeho výkonnost. Obchody v rámci kapitálového trhu jsou obecně prováděny přes finanční zprostředkovatele, zejména banky a obchodníky s cennými papíry. Daní zprostředkovatelé však nevstupují mezi dlužníka a věřitele a nepřebírají závazky za dlužníka, nýbrž pouze realizují prodej či koupi cenného papíru na přání svého klienta.[25]

Kapitálový trh můžeme z hlediska obchodovaných instrumentů taktéž rozdělit na dva dílčí trhy, na trh dlouhodobých úvěrů a trh dlouhodobých cenných papírů. Mezi tyto instrumenty se konkrétně řadí:

- střednědobé a dlouhodobé termínované vklady;
- střednědobé a dlouhodobé úvěry;
- emise akcií;
- emise obligací.[23], [26]

Nástroje kapitálového trhu lze, oproti nástrojům trhu peněžního, považovat za rizikovější, avšak vyšší riziko obecně přináší vyšší výnosy, jelikož riziko každé investice roste jak s dobou její životnosti, tak i s objemem investovaných peněžních prostředků, který je obvykle rozsáhlejší než u investic realizovaných na peněžním trhu.[23]

2.3 Úvěrový trh

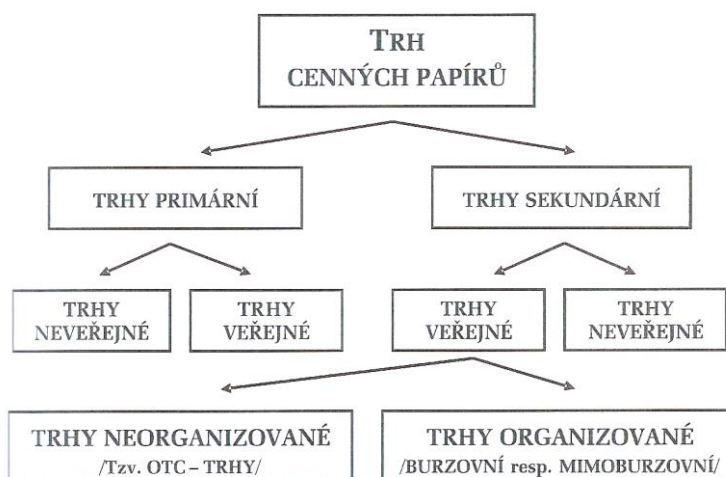
„Úvěrový trh je částí finančního trhu, na níž jsou sjednávány úvěrové obchody mezi bankami a nebankovním sektorem.“[25, str. 73] Do kategorie úvěrových trhů lze zařadit dále vzájemné obchody bank, resp. dalších finančních zprostředkovatelů, které dle kritéria splatnosti nespádají do trhu peněžního a vzhledem k formě (nejedná se o cenné papíry) nejsou ani součástí trhu kapitálového. Dominantní úlohy na úvěrovém trhu zastávají komerční banky. Ty na straně jedné přijímají různé formy vkladů od svých klientů, nejčastěji domácností, avšak velké zastoupení má i podnikový a veřejný sektor. Na straně druhé komerční banky poskytují svým klientům různé druhy úvěrů.[25]

Obchody týkající se úvěrového trhu se obecně řídí platnými právními normami pro obchodní vztahy a jednotlivé obchody jsou dále upraveny smluvně mezi jednotlivými subjekty. Kvůli individuálnímu charakteru úvěrových smluv je sekundární obchodovatelnost

a tedy i likvidita daných instrumentů obecně nižší než u instrumentů náležících kapitálovému trhu.[25]

2.4 Trh cenných papírů

V rámci trhů s cennými papíry se obchodují jak krátkodobé cenné papíry peněžního trhu, tak v největší míře dlouhodobé cenné papíry trhu kapitálového. K členění trhu s cennými papíry lze přistupovat z různých hledisek. Nejčastěji používané rozdělení je zobrazeno v následujícím schématu (viz Obrázek 2).[22], [23]

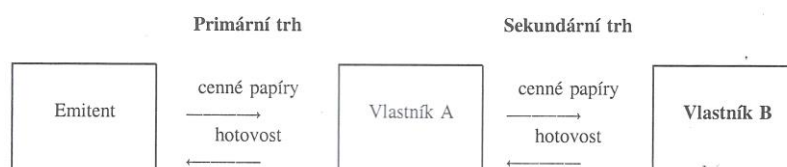

Obrázek 2: Základní členění trhu cenných papírů

Zdroj: [23]

2.4.1 Trhy primární a sekundární

Jednotlivé segmenty finančního trhu můžeme dále dělit dle toho, zda na nich probíhá prvotní prodej finančních instrumentů nebo jde o obchod s již dříve emitovanými finančními instrumenty. Z tohoto hlediska dělíme trhy na primární a sekundární bez ohledu na to, zda se jedná o krátkodobé cenné papíry peněžního trhu, či dlouhodobé cenné papíry trhu kapitálového (viz Obrázek 3).[23], [25]

Obrázek 3: Schéma vztahu mezi primárním a sekundárním trhem

Zdroj: [9]

Na trhu primárním dochází k prvotní (nové) emisi finančního instrumentu (akcií, dluhopisů či poskytnutí bankovního úvěru). Na tomto trhu figuruje určitý subjekt (emitent, příjemce úvěru), který na trhu získává kapitál a zároveň je povinen plnit určité podmínky (vyplácet úroky či dividendy, splatit úvěr apod.) Na straně druhé stojí investor, který svůj kapitál poskytuje a tím získává určitá práva.[25]

Trhy sekundární se zabývají obchody s již emitovanými finančními instrumenty. Z toho vyplývá, že investoři mohou tyto instrumenty a práva z nich vyplývající prodat jiným investorům za tržní cenu. Význam sekundárního trhu je především v tom, že zajišťuje likviditu finančních instrumentů, tedy lze získat investovaný kapitál před původně sjednanou splatností. Dále také určuje aktuální cenu instrumentu na základě nabídky a poptávky, která slouží jako podklad pro stanovení cen na trhu primárním.[25]

Trhy veřejné a neveřejné

Transakce na primárních a sekundárních trzích lze nadále členit do dvou typů trhů, a to trhů veřejných a neveřejných. Veřejné trhy jsou charakteristické tím, že obchodů zde probíhajících se mohou zúčastnit všichni potenciální zájemci a tedy i cena zde obchodovaných cenných papírů je obvykle ta nejvýše nabídnutá. V rámci veřejných trhů probíhají pouze tzv. smluvní obchody, kdy dané cenné papíry bývají prodány jednomu, popřípadě pouze několika kupcům zároveň na bázi individuálně dohodnutých podmínek.[22]

Pro neveřejné trhy je typické uzavření buď osobní, nebo zprostředkované dohody mezi subjekty (prodávajícím a kupujícím), kdy prodávající nabízí své cenné papíry pouze jednomu subjektu či omezenému kruhu osob.[22]

Trhy organizované a neorganizované

Rozdělení trhu s cennými papíry na organizované (tj. burzovní a mimoburzovní) a neorganizované trhy (tzv. „OTC-trhy“) se týká pouze veřejných sekundárních trhů.[23]

Veřejné sekundární organizované trhy jsou obvykle tvořeny burzami, popřípadě i jinými (mimoburzovními) licencovanými organizátory. *„Jejich činnost spočívá v tom, že agregují předem neomezenou veřejnou nabídku a poptávku, párují vzájemně si odpovídající obchodní příkazy, čímž umožňují vznik spravedlivých tržních cen, které se v těchto případech označují jako „kurzy“, a zároveň zvyšují likviditu trhu.“*[23, str. 67], [23]

Burza cenných papírů je nejorganizovanější formou obchodování s cennými papíry a deriváty a to především proto, že obchody na burze podléhají přísným pravidlům.

Obchodovat mohou pouze burzou schválení obchodníci a obchoduje se pouze s vybranými instrumenty přijatými burzou. Mimoburzovní trh má poněkud volnější podmínky obchodování než burzovní. Je tedy méně regulovaný a poskytuje volnější přístup na trh a podmínky pro obchodované instrumenty.[25]

Veřejné sekundární neorganizované trhy se orientují na obchody s cennými papíry, jež nejsou obchodovány na organizovaných veřejných sekundárních trzích. Tyto méně regulované obchody probíhají především prostřednictvím bank nebo jiných institucionálních či soukromých obchodníků s cennými papíry. „Jedná se o tzv. „prodej přes přepážku“, neboli *OTC-trhy* („*over the counter markets*“).“ [23, str. 68], [23]

2.5 Trhy spotové a termínové

Dalším kritériem pro dělení finančních trhů je doba mezi sjednáním obchodu a jeho realizací. Takto členíme trhy na spotové (promptní) a termínové (derivátové). Pro spotové trhy je typické, že k samotné realizaci daného obchodu dochází okamžitě po jeho sjednání (resp. během několika dní). Délka této doby je dána především technickými důvody a zvyklostmi daného trhu.[25]

Na termínových finančních trzích jde zejména o sjednávání obchodů, jež se realizují až k pevně dohodnutému datu. Důležité je taktéž, že náležitosti obchodu, včetně ceny, jsou dohodnuty již při sjednání kontraktu.[25]

2.6 Trhy národní a mezinárodní

Finanční trhy lze členit dle jednotlivých zemí. Jako národní finanční trhy označujeme trhy ohraničené geografickými hranicemi jednotlivých zemí, kde pravidla obchodování, způsob regulace a další podmínky stanovuje příslušný právní řád země. Naopak mezinárodní finanční trhy lze těžko vymezit. Nejčastěji jsou tímto pojmem označovány trhy, kde sjednáváné obchody přesahují hranice jednoho státu. S postupným ekonomickým a politickým propojováním dochází i k propojení jednotlivých národních finančních trhů, což způsobuje možnost rychlého přechodu kapitálu z jednoho národního trhu na jiný. Jednotlivé národní trhy postupně internacionalizují, mluvíme taktéž o tzv. globálním finančním trhu. K pozitivním přínosům lze zařadit např. fakt, že likvidita finančních trhů v důsledku tohoto vývoje roste. Naopak celkové propojení finančních trhů umožňuje rychlý přenos problémů z jednoho národního trhu na jiný. Tento fakt potvrdila finanční krize v roce 2008.[25]

2.7 Devizové (měnové) trhy

„Devizový trh můžeme charakterizovat jako trh, kde se provádí konverze jedné měny na jinou. Vzájemný poměr, v němž se směna provádí, neboli cena jedné měny vyjádřená v měně druhé je měnový, devizový kurz.“[25, str. 75] Mezi hlavní důvody pro obchodování na devizových trzích patří realizace mezinárodního platebního styku, profitování na pohybu kurzů směňovaných měn, z menší části se jedná o zprostředkování obchodů, které mají charakter operací zajišťovacích.[25]

Typickým rysem devizového trhu je, že prováděné obchody nejsou založeny na úvěrovém principu (jako to je u většiny obchodů na finančních trzích). Typické pro devizové trhy je i vykazování objemu obchodů, které je odlišné (vykazování jako obrát za určité období) od vykazování obchodů úvěrových (vykazování zůstatku k určitému datu).[25]

Devizový trh je vnitřně rozdělen na následující části:

- **velkoobchodní trh**, kde se uzavírají obchody na vysoké částky nejčastěji mezi bankami, obchody se sjednávají většinou telefonicky či prostřednictvím mezinárodních počítačových sítí;
- **maloobchodní trh** (klientský), kde pobíhají obchody především devizové mezi bankami a jejich klientelou;
- **trh s valutami**, kde jsou realizovány nákupy a prodeje bankovek a mincí, tedy obchody v hotovostní formě cizích měn, valutové trhy nemají samy o sobě kurzotvorný význam;
- **trh s devizami**, jedná se o obchody v bezhotovostní formě (pohledávky u bank, různé formy cenných papírů), dochází k vzájemné směně konvertibilních měn a tedy i tvorbě jejich kurzů, nejvýznamnějšími subjekty těchto obchodů jsou dealeri centrálních a obchodních bank či dealeri investičních fondů;
- **spotový trh**, kde se uzavírají devizové obchody, jež jsou okamžitě realizovány;
- **termínový trh**, na kterém jsou obchody sjednávány.[22], [25]

3 FINANČNÍ ZPROSTŘEDKOVATELÉ

Alokace finančních prostředků, od subjektů vytvářejících úspory k deficitním subjektům, probíhá mezi na finančním trhu přímo či nepřímo prostřednictvím finančních zprostředkovatelů. U přímého financování nestojí mezi subjekty žádný finanční zprostředkovatel a přesun prostředků mezi přebytkovým a deficitním subjektem probíhá nejčastěji formou cenných papírů.[25]

Při nepřímém financování vstupuje mezi subjekty, tedy mezi dlužníka a věřitele, finanční zprostředkovatel, jehož úkolem je přijímat prostředky od věřitelů (investorů) a na vlastní účet poskytovat prostředky dlužníkům. Finanční zprostředkovatelé se obvykle člení na bankovní a nebankovní finanční zprostředkovatele.[25]

3.1 Funkce finančních zprostředkovatelů

Z hlediska fungování finančního trhu mají finanční zprostředkovatelé, především banky, důležitý význam. K základním funkcím finančních zprostředkovatelů patří:

- přeměna peněz a kapitálu;
- zajištění efektivního zprostředkování alokace finančních prostředků;
- zprostředkování platebního styku.[25]

3.2 Finanční instituce

Finanční instituce jsou subjekty emitující finanční instrumenty, obchodují s nimi a jsou zprostředkovateli pohybu zdrojů mezi participanty trhu. Existuje celá škála institucí, obecně jsou poměrně přísně regulované. Přesto je v posledních letech zaznamenán jejich dynamický rozvoj, globalizace a univerzalizace. Ve finančním sektoru dochází souběžně taktéž k vážným strukturálním změnám, kdy význam tradičních finančních institucí (bank) je postupně oslabován na úkor institucí relativně nových (institucionální investoři, obchodníci s cennými papíry). Avšak důležité postavení bank ve většině zemí stále setrvává.[17]

Základní členění finančních institucí je na depozitní (bankovní) a nedepozitní (nebankovní). Kritériem pro toto rozdělení je fakt, zda instituce nabízejí svým klientům depozitní produkty, tedy zda mají možnost si na požádání uložit své prostředky ve formě depozit, účtů úspor, peněžních tržních depozit apod., či zda takovouto možnost neposkytují.[25]

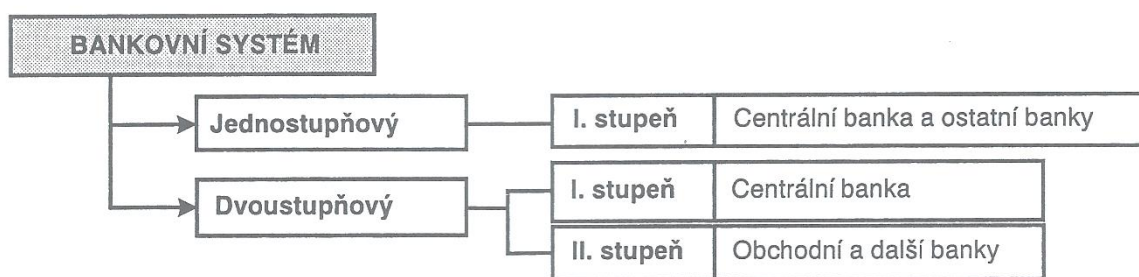
Jako depozitní finanční instituce se označují instituce, které na straně jedné přijímají různé formy vkladů (pouze banky smí přijímat vklady od veřejnosti) a na straně druhé poskytují úvěry. Pro provádění své činnosti musí depozitní instituce získat licenci a podléhají taktéž přísné kontrole a regulaci. V minulosti depozitní finanční instituce dominovaly finančnímu systému, avšak jejich význam v posledních letech klesá. Příčinou je fakt, že produkty blízké depozitům dnes nabízí velká škála dalších finančních a dokonce i nefinančních institucí. Depozitní služby ve všech těchto institucích jsou zároveň velmi podobné i přes drobné inovace. Dochází tedy k potírání rozdílu mezi jednotlivými depozitními institucemi, především mezi bankami a ostatními depozitními institucemi.[17], [25]

Naopak nedepozitní finanční instituce tvoří navzájem odlišnou skupinu subjektů, které se liší především v základních službách, které poskytují. Jednotlivé služby jsou více specializované a zaměřují se na specifické služby. Pro tyto instituce je charakteristické, že nemají bankovní licenci, a proto nejsou bankami. Do této kategorie patří smluvní finanční instituce (pojišťovny, penzijní fondy), investiční zprostředkovatelé (investiční fondy a společnosti, peněžní fondy), obchodníci s cennými papíry, leasingové a faktoringové společnosti, směnárny apod. Nedepozitní instituce se však v poslední době stávají velkými konkurenty depozitních finančních institucí, jelikož řada z nich nabízí depozitům podobné produkty, podobně jako poskytují úvěry. Přesto se v nebankovním sektoru nachází stále méně firem než v sektoru bankovním.[17], [25]

3.3 Bankovní systém

Bankovníctví je v dnešní době odvětvím zaznamenávajícím vysokou dynamiku rozvoje, obzvláště v tržních ekonomikách. Ekonomický pokrok je závislý na kvalitně fungujících bankách, resp. vyspělé ekonomiky staví na vyspělém bankovním systému.[24]

„Bankovní systém představuje souhrn všech bankovních institucí v daném státě a uspořádání vztahů mezi nimi.“[24, str. 18] Tento systém má dvě složky, institucionální a funkční, jež jsou vzájemně propojeny. Mezi institucionální složky bankovního systému lze řadit jednotlivé banky, jež se člení podle náplně hlavní činnosti do několika druhů. Funkční složka se naopak zaměřuje na způsoby uspořádání vztahů mezi bankovními institucemi v ekonomice. Díky tomu lze rozlišit bankovní systémy jednostupňové a dvoustupňové (viz Obrázek 4).[24]

Obrázek 4: Jednostupňový a dvoustupňový bankovní systém

Zdroj: [24]

Pro jednostupňový bankovní systém je typické, že téměř veškeré operace provádí jediná „centrální“ banka. Působí zde samozřejmě i další banky, ty jsou však často velmi úzce specializovány na vymezený rozsah bankovních činností či sektory a oblasti. V druhém případě jsou banky zcela závislé na rozhodnutí centrální banky, nejsou podnikatelskými subjekty a jejich pravomoci jsou velmi omezené. Jednostupňové bankovní systémy byly a jsou typické především pro netržní, centrálně plánované ekonomiky. Jak už bylo uvedeno, pro jednostupňový bankovní systém je charakteristický nejen malý počet bank, ale také pasivní role při shromažďování a realokaci peněžních úspor. Banky provádí svou činnost zcela bez ohledu na své hospodaření, případný bankrot je vyloučen. Podnikovému sektoru jsou úvěry poskytovány především centrální bankou prostřednictvím svých poboček, tedy nejsou poskytovány obchodními bankami, jako je tomu v tržních ekonomikách.[24]

V dvoustupňovém bankovním systému je centrální bankovníctví funkčně odděleno od bankovníctví obchodního. Centrální banka provádí pouze výjimečně činnosti spadající do oblasti činností obchodních a dalších bank, neposkytuje úvěry podnikatelskému sektoru ani přímo neřídí činnost ostatních bank. Činnost obchodních a dalších bank je zaměřena na dosažení zisku, působí v široce definovaném rámci s pravidly regulace a dohledu. Banky tedy nejsou přímo řízeny centrálně, jejich rozhodování je v zásadě zcela samostatné. Jejich existence je závislá na výsledcích hospodaření, případný bankrot není vyloučen.[24]

Bankovní systém je systémem otevřeným, je ovlivňován svým okolím a na své okolí zpětně působí. Není schopen existovat sám o sobě, přestože je relativně samostatným systémem. Taktéž je systémem ekonomicko-sociologickým. Z tohoto důvodu je nutné, aby se při analýze jevů a procesů uvnitř systému respektovaly cíle, zájmy a motivy jednání subjektů. [24]

3.3.1 Banka

Činnosti obchodních bank i poboček zahraničních bank jsou v ČR upraveny zákonem č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů. Bankou se podle tohoto zákona myslí akciová společnost se sídlem v České republice, která přijímá vklady od veřejnosti a poskytuje úvěry. Navíc je povinna k výkonu těchto skutečností vlastnit bankovní licenci vydanou Českou národní bankou, bez níž nesmí nikdo přijímat vklady od veřejnosti. „*Pro účely tohoto zákona se rozumí vkladem svěřené peněžní prostředky, které představují závazek vůči vkladateli na jejich výplatu, úvěrem v jakékoliv formě dočasně poskytnuté peněžní prostředky.*“¹ Bankovní licence dále představuje pravomoc obchodní firmy, která ji vlastní, smět užívat slovo „banka“ či „spořitelna“ či jejich obměny. Žadatel o bankovní licenci musí splňovat řadu podmínek, např. musí disponovat minimální výší kapitálu 500 000 000 Kč, splňovat morální, odborné, bezpečnostní, technické a technologické předpoklady atd.[24], [26], [29]

Peníze jsou podstatou existence a fungování bank, resp. mezi hlavní činnosti bank patří operace a obchody s penězi. „*Banky shromažďují dočasně volné peněžní zdroje a redistribuují je. Jinými slovy, banky jsou prostředníky mezi nabídkou peněžních úspor a poptávkou po nich.*“[24, str. 17] V současnosti samozřejmě provádějí další řadu činností.[24]

Jednotlivé banky jsou navzájem odlišné svým charakterem. Lze rozlišit banky univerzální a banky specializované. Univerzální banky mají povoleno působit jako banka na všechny bankovní činnosti nebo jejich převážnou část a poskytují své služby různým klientům. Naopak banky specializované jsou orientovány pouze na určité segmenty bankovního trhu (skupiny klientů,...) či mají povoleno působit jako banka pouze na výkon určitých bankovních činností.[26]

3.3.2 Centrální banka

Centrální banka je obecně považována za nejvýznamnější instituci bankovního systému. Ve většině vyspělých zemí představuje relativně nezávislou finanční instituci. Míra nezávislosti centrální banky však bývá často diskutovaným tématem. Je nutné zmínit, že míra nezávislosti centrální banky je chápána především ve smyslu její nezávislosti na vládě státu a jejím rozhodování, jelikož závislost na vládě by centrální bance znemožňovala provádět důslednou protiinflační měnovou politiku. Na druhé straně je spolupráce centrální banky

¹ Zákon o bankách: Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách. *Business center.cz* [online]. © 1998 - 2014 [cit. 2014-11-15]. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/banky/cast1.aspx>

a vlády nutná ke kvalitnímu fungování ekonomiky příslušného státu. Případné nerespektování hospodářských záměrů vlády centrální bankou by mohlo vést např. k nesouladu fiskální a monetární politiky, což by způsobilo narušení dané ekonomiky.[23]

Česká národní banka

„Česká národní banka je ústřední bankou České republiky a orgánem vykonávajícím dohled nad finančním trhem.“² Je zřízena na základě Ústavy České republiky, svou činnost provádí v souladu se zákonem č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů, a dalšími právními předpisy. ČNB je právnickou osobou veřejného práva, nejvyšším orgánem je bankovní rada jmenovaná na nejvýše dvě šestiletá období prezidentem republiky. Dále je součástí Evropského systému centrálních bank, Evropského systému dohledu nad finančními trhy, kooperuje s Evropskou radou pro systémová rizika a evropskými orgány dohledu nad finančními trhy.[15]

Hlavním cílem ČNB je (podle článku 98 Ústavy ČR) dosažení a udržení cenové stability, tj. nízkoinflačního prostředí v ekonomice, a tím vytváření předpokladů pro udržitelný hospodářský růst. ČNB taktéž pečuje o finanční stabilitu a bezpečné fungování finančního systému v České republice. Mimo jiné podporuje obecnou hospodářskou politiku vlády a hospodářské politiky v Evropské unii, pokud to není v rozporu s hlavním cílem ČNB.[15]

V souladu se svým hlavním cílem Česká národní banka stanovuje měnovou politiku, vydává bankovky, mince a řídí peněžní oběh, platební styk a zúčtování bank. Mezi další činnosti centrální banky patří dohled nad bankovním sektorem, kapitálovým trhem, pojišťovnictvím, penzijním připojištěním, družstevními záložnami, institucemi elektronických peněz a směnárny. Vede obchodním bankám účty, na kterých spravuje jejich rezervy, a provádí zúčtování, též poskytuje úvěry a přijímá vklady od obchodních bank (působí jako „banka bank“). Jakožto centrální banka poskytuje ČNB bankovní služby státu a veřejnému sektoru, vede účty organizacím a osobám spojeným se státním rozpočtem (působí jako „banka státu“). Na základě úmluvy s Ministerstvem financí koná ČNB operace spojené s emisemi státních dluhopisů a investicemi na finančních trzích.[15], [23]

² Úplné znění zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů. *Česká národní banka* [online]. © 2003-2014 [cit. 2014-12-28]. Dostupné z:http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/zakony/download/zakon_o_cnb.pdf

3.4 Nebankovní finanční zprostředkovatelé

Na finančních trzích je možné se setkat s celou řadou finančních institucí, které svou činností často konkurují bankám obchodním. Taktéž se jedná o licencované instituce spadající pod státní dohled a regulaci.[23]

3.4.1 Nebankovní spořitelní instituce

Nebankovní spořitelní instituce jsou na finančních trzích ekonomicky rozvinutých zemí mnohdy velkými konkurenty obchodních bank. Obvykle se jedná o menší ekonomické subjekty různorodých právních forem, jež jsou zřizovány na tzv. „principu vzájemnosti“, neboli v rámci určité sociální skupiny lidí, přičemž se mnohdy jedná o instituce založené na neziskovém principu. Tyto nebankovní spořitelní instituce jsou podrobeny taktéž přísným regulačním pravidlům platným pro banky, přestože bývají často zakládány za účelem se regulacím vyhnout. Nicméně jelikož mají povoleno, stejně jako obchodní banky, přijímat vklady od klientů a ty využívat k poskytování úvěrů, bývají i tyto instituce licencovány a striktně regulovány obvykle centrální bankou daného státu.[23]

Do kategorie nebankovních spořitelních institucí spadají spořitelní a úvěrní družstva. Vystupují jako právnické osoby s neuzavřeným počtem členů, fungující na členském principu, jež jsou zakládány s cílem umožnit občanům a drobným podnikatelským subjektům ukládat peníze a získávat úvěry. Proto také tvoří značnou konkurenci obchodním bankám. Na základě zákona smí spořitelní instituce poskytovat služby pouze svým členům a mají striktně vymezeno užití té části zdrojů, jež nejsou poskytnuty členům v podobě úvěrů a jsou tedy investovány. V České republice tyto spořitelní instituce mohou být na základě zákona označovány taktéž jako „Družstevní záložna“, „Spořitelní družstvo“ či „Úvěrní družstvo“. Jejich působení bývá obvykle omezeno pouze na menší územní celky nebo na určitý druh zakladatelů (podniky, církve, zájmová společenství apod.).[17], [23]

Za specifický druh spořitelních institucí lze považovat stavební spořitelny, které na základě smlouvy o stavebním spoření obhospodařují kolektivně shromážděné finanční prostředky. Svým klientům poskytují garanci nároku na získání úvěru pro účely bydlení za pevnou a relativně výhodnou úrokovou sazbu, samozřejmě při splnění předem stanovených podmínek.[17]

3.4.2 Nebankovní instituce sektoru investičních služeb

Nebankovní instituce sektoru investičních služeb čítají celou řadu licencovaných finančních institucí poskytujících investiční služby pod státním dohledem a regulací. Zpravidla do této skupiny institucí patří:

- obchodníci s cennými papíry;
- investiční společnosti, investiční a podílové fondy;
- penzijní společnosti a penzijní fondy;
- regulované organizované trhy (burzy).[23]

Obchodníci s cennými papíry

Jako obchodníci s cennými papíry jsou označovány licencované finanční instituce vykonávající různou škálu investičních činností spojených s obchodováním cenných papírů v mezích udělené licence. A právě podle rozsahu udělené licence jsou firmy s tímto zaměřením rozdělovány na brokerské a dealerské společnosti. Brokerské společnosti vystupují jako prostředníci mezi skutečnými účastníky obchodu, tedy neprovádí obchody s investičními instrumenty (cennými papíry) na svůj vlastní účet, ale na příkaz klienta a taktéž na jeho účet, za což jsou odměněny tzv. brokerskou provizí.[23]

Dealerské společnosti obvykle disponují větším kapitálem a díky tomu i širší licencí. Jsou oprávněny provádět obchody s investičními instrumenty vlastní jménem, na vlastní i cizí (klientův) účet. Do svého portfolia pořizují různé druhy investičních instrumentů, či je naopak prodávají. Z toho vyplývá, že dealerské firmy vlastní určité množství investičních instrumentů, přičemž zisku dosahují nejen z poskytovaných služeb, ale taktéž z rozpětí mezi jejich nákupní a prodejní cenou.[23]

Investiční společnosti, investiční a podílové fondy

Investiční společnosti vystupují jako licencované právnické osoby, nejčastěji dceřiné společnosti obchodních bank, jež jsou oprávněny obhospodařovat majetek investičních a podílových fondů, vést jejich administrativu a spravovat investiční nástroje těchto fondů. Vystupují tedy v roli zprostředkovatele. Koncentrují zdroje velkého počtu investorů a investují je do portfolia finančních dokumentů podle předem daných pravidel. Samozřejmě mohou plnit také řadu nezprostředkovatelských funkcí.[17], [23]

„Investiční fondy jsou licencovanými finančními institucemi s právní subjektivitou.“[23, str. 119] Mohou fungovat jako samosprávné investiční fondy, jež svou

správu vykonávají samy prostřednictvím vlastního managementu, nebo mohou svou správu svěřit do rukou investiční či správcovské společnosti na základě uzavřené smlouvy, jako je to v případě nesamosprávných investičních fondů, resp. podílových fondů bez vlastní právní subjektivity. V takovémto případě musí být majetek podílových fondů striktně oddělen od majetku investiční (správcovské) společnosti. Právo na příslušný podíl majetku a právo se podílet na výnosu z tohoto majetku zajišťují tzv. podílové listy nebo investiční certifikáty.[17], [23]

Penzijní společnosti a penzijní fondy

Penzijní společnosti a penzijní fondy jsou zřizovány za účelem shromáždění a přerozdělení finančních prostředků svých klientů do různých druhů investičních instrumentů především za účelem zhodnocení a po vzniku nároku vyplácení penzijních (důchodových) dávek, popřípadě jednorázové dávky. Mohou být zakládány na občanském principu, jako je tomu v České republice, či na principu zaměstnaneckém, který je běžnější v zahraničí. V současné době se používají dva způsoby fungování penzijních fondů. Prvním z nich jsou penzijní fondy, jež nejsou právními subjekty. V takovém případě je obhospodařuje penzijní společnost, která právním subjektem je. Jejím úkolem je shromažďovat peněžní prostředky důchodového spoření a následně je přerozdělovat mezi různé investiční instrumenty podle statutů jednotlivých penzijních fondů.[17], [23]

Druhým typem penzijních fondů jsou fondy s právní subjektivitou. Jde obvykle o akciové společnosti s vlastním managementem, které ke své činnosti již penzijní společnosti nepotřebují. Činnost penzijních společností a fondů závisí na celé řadě faktorů, z nichž nejpodstatnějším je druh zavedeného penzijního systému v daném státě. V praxi lze totiž uplatnit různé systémy penzijního zabezpečení občanů, v nichž penzijní společnosti a fondy mají větší či menší význam.[23]

Regulované organizované trhy (burzy)

„Burzy, z právního hlediska též označované jako „organizované regulované trhy“, jsou licencovanými finančními institucemi.“[23, str. 123] Jejich úkolem je organizace trhu s investičními instrumenty, čili shlukování nabídky a poptávky na nich obchodovaných investičních instrumentů, párování zavedených objednávek a zajištění jejich vypořádání. Tyto aktivity přispívají k tvorbě tržních cen (kurzů) a zvyšování likvidity trhu.[23]

3.4.3 Instituce sektoru pojišťovnictví

Pojišťovací instituce jsou důležitou součástí finančního systému, jejichž význam stále roste. Tyto smluvní finanční instituce zajišťují řadu specifických činností důležitých pro efektivní fungování a stabilitu ekonomiky tím, že umožňují ekonomickým subjektům pojistit se a zvýšit svoji finanční bezpečnost. Za specifickou lze považovat skutečnost, že zdroje získávají kontraktem s klienty, přičemž kontrakty mají obvykle dlouhodobý charakter. Díky velkému množství spravovaných finančních prostředků mají značný potenciál pro investování na kapitálovém trhu.[17], [23]

V praxi lze rozlišit dva základní typy pojišťovacích institucí, pojišťovny a zajišťovny. „*Pojišťovny jsou licencované finanční instituce, jejichž činnost spočívá v tom, že poskytují klientům ochranu před finanční ztrátou vzniklou v důsledku tzv. pojistných událostí.*“[23, str. 127] Sjednaná pojistná smlouva zajišťuje klientovi pojistnou ochranu osob i majetku (životní a neživotní pojištění) a to na základě rizikových a rezervních fondů vytvářených z finančních prostředků klientů.[17], [23]

Druhým typem pojišťovacích institucí jsou zajišťovny. Jedná se o speciální pojišťovací instituce zaměřující se na poskytování zajištění, neboli „pojištění pojišťoven“. Zajištěním se rozumí tzv. zajišťovací obchody, kterých pojišťovny užívají k rozdělení rizika mezi více institucí, nikoli zmenšení rozsahu škod. Zmíněné riziko na sebe pojišťovny přejímají poskytnutím pojistné ochrany svým klientům. Každá pojišťovna tedy bývá zajištěna u několika zajišťoven souběžně.[23]

Zajišťovny ve většině zemí smí poskytovat pouze zajištění, naopak pojišťovny mohou, vlastnictvím příslušné licence, poskytovat vedle pojištění také zajištění.[23]

3.5 Ostatní subjekty působící ve finančním sektoru

V rámci národních finančních systémů nepůsobí pouze licencované finanční instituce, ale také zde provozují svou činnost nelicencované subjekty, a to jak osoby právnické, tak fyzické.[23]

3.5.1 Nelicencované právnické osoby

Do oblasti nelicencovaných právnických osob lze řadit organizované mimoburzovní trhy, nebankovní faktoringové, forfaitingové a leasingové společnosti, účelově zřízované neziskové organizace aj.[23]

Existence organizovaných mimoburzovních trhů je podmíněna několika faktory. Prvním z důvodů je, že burzy nejsou povinny přijmout k obchodování všechny obchodovatelné cenné papíry. Rozhodnutí zda přijmout či nepřijmout k obchodování dané cenné papíry závisí mimo jiné na tom, zda žadatel splnil burzou stanovené podmínky. Z tohoto důvodu mnohé, zejména menší firmy, nemají zájem své cenné papíry obchodovat na burze. Mimo jiné burzovní obchodování bývá obecně drahé, což menší firmy odrazuje. Organizované trhy mohou představovat pro burzy do jisté míry konkurenci. Mohou uplatňovat nižší poplatky, používat odlišné obchodní systémy, přijímat cenné papíry neobchodované na burzách, přizpůsobovat se více požadavkům zákazníků apod., a právě tyto odlišnosti často účastníkům obchodování lépe vyhovují. Přestože se jedná o organizované mimoburzovní trhy, nemůže zde obchodovat své cenné papíry kdokoliv, ale pouze registrovaní účastníci, kteří bývají napojeni na počítačový obchodní systém provozovaný organizátorem trhu.[23]

Nebankovní faktoringové, forfaitingové a leasingové společnosti představují nebankovní subjekty specializované na poskytování faktoringu, forfaitingu a finančního leasingu. V dané oblasti jsou přímými konkurenty obchodních bank.[23]

Nevládní neziskové organizace jsou zřizované, vedle činnosti státu, za účelem naplnění svého poslání prostřednictvím finančního systému. Jejich konání tkví v přerozdělování peněz, které získají a posléze použijí v souladu se svým posláním. V převážné většině se jedná o organizace vykonávající obecně prospěšnou činnost, z tohoto důvodu jsou často podporované státem (dotace, daňové úlevy).[23]

3.5.2 Nelicencované fyzické osoby

Jedná se o celou škálu podnikatelských aktivit, k jejichž výkonu není třeba speciálního povolení. Přestože se jedná o podnikatelskou činnost v rámci finančního systému, lze ji provozovat na základě živnostenského či jiného podnikatelského oprávnění (př. provozování zastaváren).[23]

3.5.3 Finanční predátoři

Uzavírání úvěrových smluv se může zdát vcelku běžné, jedná se však bohužel o oblast, v níž se běžný spotřebitel stále těžko orientuje. A právě z tohoto důvodu je možné se v praxi setkat s mnoha nekalými a problematickými praktikami některých poskytovatelů úvěrů, jež se souhrnně označují termínem „predátorské úvěrování“. Za tzv. „predátorské úvěrování“ se označují nekalé praktiky některých poskytovatelů úvěrů, kteří pomocí přemrštěných smluvních sankcí, využíváním rozhodčích doložek či směnek dostanou spotřebitele (dlužníka)

již při malém prodlení se splácením úvěru do tzv. „dluhové pasti“. Typickým příkladem je sjednání úvěrové smlouvy mezi spotřebitelem a poskytovatelem za podmínek na první pohled běžných či dokonce pro spotřebitele výhodných. Problém však nastává tehdy, když se dlužník seabeměně zpozdí se splácením, a v tomto okamžiku nastupují přemrštěné sankce ze strany věřitele. V takovémto případě se spotřebitelovy platby dle smlouvy započítávají v první řadě na úhradu smluvních sankcí a až poté na úhradu jistiny úvěru. Spotřebitel tedy splácí další nové sankce, přičemž dluh na jistinu zůstává stejný, a dostává se do tzv. „dluhové pasti“. Tito poskytovatelé finančních prostředků, z pohledu dlužníka nejméně spolehliví, nepodléhají kontrole ČNB, ani nejsou povinni dodržovat etická pravidla stanovená Českou leasingovou a finanční společností (ČLFA), a de facto podléhají pouze kontrolám České obchodní inspekce (ČOI), jejíž monitoring a následné sankce jsou poměrně bezvýznamné (průměrná výše sankce se pohybuje okolo 10 000 Kč). Kromě těchto nekalých praktik se na finančních trzích vyskytují i lichvářské praktiky, jež jsou blíže specifikované v trestním zákoníku. V České republice se za lichvářský úrok pokládá roční procentní sazba nákladů (RPSN), převyšující 60%. Přestože je lichva v České republice nezákonná, lze se s ní setkat např. u tzv. „půjček před výplatou“, které jsou poskytovány obvykle v objemu do 4 999 Kč na několik týdnů a tedy celkové náklady půjčky jsou zanedbatelné. I přes tento fakt je těmto půjčkám připisována RPSN ve stovkách i milionech procent, jelikož Zákon o spotřebitelském úvěru se půjčkami do 5 000 Kč nezabývá, a jde tedy o neregulovanou část trhu.[14], [27]

Regulace nebankovních subjektů

Poskytovatele spotřebitelských úvěrů lze rozdělit do čtyř skupin na základě intenzity kontroly ze strany dozorovaného orgánu. První kategorii tvoří subjekty se silným stupněm kontroly, které jsou pod dohledem ČNB a auditovány „TOP“ auditorskou společností (př. BDO Audit, s.r.o.). V druhém stupni kontroly se nachází členové České leasingové a finanční asociace (ČLFA), kteří jsou zároveň mimo dohled ČNB a jsou auditováni TOP auditorskou společností. Třetí, slabý stupeň kontroly, tvoří subjekty, jež jsou relativně transparentními věřiteli. V posledním případě se jedná o subjekty s minimální kontrolou, které jsou považovány za netransparentní věřitele, resp. finanční predátory. A právě tato poslední kategorie poskytovatelů úvěrů je v ČR zásadním problémem současné doby, jelikož se jedná o společnosti, jež často uplatňují ve svém konání nekalé praktiky a jejich kontrola na našem území prakticky nefunguje.[13], [27]

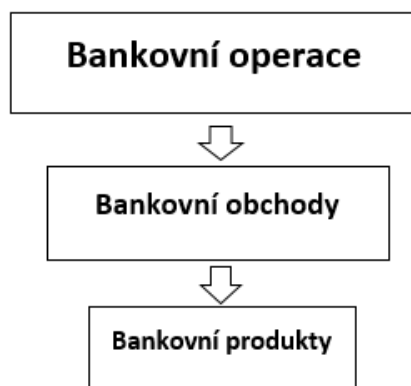
V souvislosti s tímto faktem je připravován zákon, který má zajistit přesun dohledu nad touto skupinou subjektů z ČOI na ČNB. Podle odhadů Ministerstva financí ČR se v této „sedě

ekonomice“ pohybuje zhruba 77 miliard korun, které jsou sice regulovány, ale mohou být regulovány daleko lépe. ČOI v současné době dozor nad cca 50 tisíci nebankovními poskytovateli nezvládá a proto má chystaný zákon přenést tuto pravomoc na ČNB a zároveň vytvořit takové podmínky, které by eliminovaly počet predátorských poskytovatelů až o 80%. Prvním krokem by mělo být přelicencování subjektů u ČNB, která by měla posoudit jejich předpoklady k poskytování nebankovních úvěrů na základě např. odbornosti, délky praxe, čistého trestního rejstříku, povinnosti vlastnit určité jmění apod. Tuto regulaci je posléze nutné doplnit pravidly chování daného subjektu na trhu (např. jaký typ sankcí může ukládat).[13]

ČNB je však proti návrhu zákona Ministerstva finanční ČR, jelikož nebankovní poskytovatelé nejsou měnovými institucemi, resp. nejsou subjekty, které přijímají vklady nebo spravují finanční prostředky veřejnosti a jejich úpadek nemá významnější dopad na finanční stabilitu ČR, a z tohoto důvodu centrální banka odmítá provádět jejich dozor a regulaci.[13]

4 BANKOVNÍ OBCHODY A BANKOVNÍ PRODUKTY

Pro bližší charakteristiku činností obchodních bank a nebankovních finančních institucí je nutné vymezit několik odborných termínů, které přesto, že jsou si poměrně blízké, obsahují různě široké okruhy činností daných institucí.[23]

Obrázek 5: Schéma posloupnosti bankovních operací, obchodů a produktů

Zdroj: vlastní zpracování

Prvním termínem, jenž je potřeba objasnit, jsou „bankovní operace“. Jedná se o veškeré druhy finančních operací, které obchodní banky při své činnosti realizují, a to bez ohledu na to, zda se jedná o operace prováděné pouze v rámci banky, či zda jsou směřovány vůči jiným ekonomickým subjektům. Za bankovní operace lze tedy pokládat taktéž interní účetní operace zaznamenané v účetnictví samotné obchodní banky (např. vytváření různých druhů rezerv).[23]

Za poněkud užší vymezení pojmu „bankovní operace“ je možno považovat termín „bankovní obchody“. Jedná se o jakousi podmnožinu množiny bankovních operací. Řadí se do nich pouze takové bankovní operace, kterých se kromě příslušné obchodní banky účastní i jiné ekonomické subjekty bez ohledu na to, zda se jedná o bankovní operace na mezibankovním trhu (s jinými obchodními bankami nebo bankou centrální), či o operace vztahující se k vlastním klientům.[23]

Posledním důležitým pojmem k objasnění je termín „bankovní produkt“, jenž je užším vymezením „bankovních obchodů“. Do skupiny bankovních produktů se řadí pouze ty bankovní obchody, které jsou zaměřeny výhradně na klienty. Tento pojem může tedy na jedné straně představovat finanční instrument, nebo může mít podobu finanční služby nemateriální povahy, jež je finálním výsledkem bankovních aktivit.[19], [23]

4.1 Základní charakteristika bankovních produktů

Z podstaty bankovního produktu, jakožto služby nemateriální povahy, vyplývá celá řada specifických vlastností. Pro bankovní produkty obvykle platí, že mají nákladově duální charakter, jenž je důležitý zejména v souvislosti s interními nákladovými kalkulacemi, kdy je nutné rozlišit náklady věcné složky a náklady na pořízené zdroje. „*Náklady věcné složky sledují produkt jako průnik materiálových, technických, personálních faktorů a náklady s nimi spojené mají jiný objem než náklady „zdrojové“ složky u téhož produktu.*“ [19, str. 212] Naopak náklady zdrojové složky zobrazují cenu finančních zdrojů nesených produktem. Jako příklad lze uvést oblast úvěrování, kde náklady věcné složky dvou úvěrů shodného typu mohou být stejné, tedy banka poskytne dva úvěry na základě shodného úvěrového postupu. Avšak náročnost na zdroje u těchto dvou úvěrů může být značně odlišná, resp. objem úvěrů je rozdílný a tím se odlišují i náklady na získání potřebných zdrojů. [19]

Další vlastností bankovních produktů je jejich vzájemná, často intenzivní provázanost, tudíž realizace jednoho produktu je velmi často podmíněná pořízením jiného. Např. produkt známý jako „bezhotovostní platba“ nemůže klient využívat, aniž by realizoval produkt „běžný účet“. Pro bankovní produkty rovněž platí, že nejsou patentovány, což má pro obchodní banky a nebankovní finanční instituce spíše negativní význam. Nové produkty mohou být bezprostředně přejímány konkurenčními institucemi, a tak konkurenční výhoda ze zavedení nového produktu na trh má relativně krátkodobý charakter. [19]

Pro prezentaci produktů, jako i v jiných oblastech, je důležitý marketing a reklama, která má nejen upozornit a zaujmout potencionálního klienta, nabídnout uspokojení určité potřeby, ale také vytvořit a utvrdit potřebu určitého zboží (služby), v daném případě bankovního produktu. [19]

4.2 Členění bankovních produktů

Každá banka nabízí celou řadu produktů. Pro lepší orientaci v tomto spektru je vhodné najít určitou formu strukturace. V bankovní praxi se uplatňují obvykle dvě varianty členění bankovních produktů. Tradiční přístup je založen na pohledu banky, resp. sleduje odraz realizovaného produktu v bankovní bilanci. Takto se bankovní produkty dělí na aktivní, pasivní a neutrální. V případě realizace aktivních bankovních produktů se banka dostává do pozice věřitele. Naopak při realizaci pasivních bankovních produktů banka zastává roli dlužníka. Třetím typem jsou bankovní produkty neutrální, které nesouvisejí ani s věřitelskou, ani dlužnickou pozicí banky. [19]

Novější přístup zdůrazňuje pohled klienta, resp. účel, k jakému bude konkrétní bankovní produkt využíván. Na základě toho lze členit produkty na ty, jež zajišťují financování (získání prostředků), produkty na finanční investování a v neposlední řadě bankovní produkty využívané k realizaci platebního styku.[19]

4.2.1 Úvěrové produkty

Obchodní banky se svými úvěrovými produkty vstupují na úvěrový trh, kde se střetávají s nebankovními institucemi nabízejícími obdobné služby a představujícími pro obchodní banky značkou konkurenci. Úvěrový trh skýtá mnohá specifika. K charakteristickým rysům úvěrového trhu patří zvláštní povaha sekundárních trhů, kde se většinou nepředpokládá přechod úvěrového nástroje na trh sekundární, jako je to běžné např. na trhu cenných papírů. Nízká likvidita je hlavním znakem úvěrového nástroje, tedy pokud se vztah mezi věřitelem a dlužníkem vyvíjí ve smlouvou stanovených mezích a nedochází k jeho zhoršení, není úvěr na sekundární trh přesouván.[19]

Vztahy vznikající na úvěrovém trhu mají velmi individualizovaný charakter a jsou smluvně ukotveny. Úvěrový vztah mezi jednotlivými stranami je tedy formován na základě smlouvy, která vytváří jeho určující kvalitativní rysy. Operace prováděné na úvěrovém trhu jsou obvykle velmi účelově zaměřené (zejména na trhu firemních úvěrů) a daný subjekt poskytující finanční prostředky má možnost kontrolovat účel jejich zaměření. Jedná se většinou o komerční banky, i když jim stále významnějším způsobem konkurují i nebankovní instituce typu splátkových společností či leasingových firem, které poskytují úvěry či nabízejí odlišné alternativy financování.[19]

Dalším z charakteristických znaků úvěrových produktů je přítomnost informační asymetrie, kdy jedna ze smluvních stran disponuje komplexnější informací o podmínkách zamýšlené transakce než strana druhá. V neposlední řadě má u úvěrových produktů rozhodující význam úvěrové riziko, jehož řízení se stalo základem moderního bankovního managementu. Jeho podcenění či nedostatečné zvládnutí má patrné negativní dopady na hospodaření bank a nebankovních institucí.[19]

Úvěr jako bankovní produkt

Poskytování úvěrů je pokládáno za jednu z nejvýznamnějších činností bank. *“Úvěr je formou dočasného postoupení zboží nebo peněžních prostředků věřitelem dlužníkovi.”*[30, str. 809] Z pohledu žadatelů, resp. dlužníků, se jedná o způsob opatřování peněžních prostředků, ze strany banky o jistou formu investic, k jejichž provedení využívá

vlastních a svěřených peněz. To vše probíhá na základě smlouvy o úvěru, kterou lze uzavřít s fyzickou i právnickou osobou.[9], [19], [23]

Na základě formy poskytnutí a splácení úvěru lze rozeznat různé typy úvěrů. Této problematice se věnuje celá řada autorů a téměř každý uvádí odlišné dělení. Ministerstvo financí České republiky uvádí následující kritéria dělení úvěrů:

- **podle délky trvání**
 - krátkodobé (splatnost do 1 roku)
 - střednědobé (splatnost 1-5 let)
 - dlouhodobé (splatnost nad 5 let)
- **podle účelu, na který bude úvěr použit**
 - na nákup spotřebního zboží
 - na bydlení
 - ostatní
- **podle osoby věřitele**
 - bankovní (věřitelem se stává banka či družstevní záložna)
 - nebankovní
- **podle osoby dlužníka**
 - spotřebitelské úvěry
 - úvěry poskytované osobám, jež nejsou spotřebiteli
- **podle zajištění**
 - nezajištěné úvěry
 - zajištěné úvěry (např. ručením).[4]

Milan Žák ve své Velké ekonomické encyklopedii např. rozeznává úvěry peněžní či také bankovní, jež jsou poskytnuty a spláceny v penězích, a úvěry zbožové, poskytované a splácené zbožím. Třetím typem jsou úvěry obchodní poskytované ve zboží, avšak splácené v penězích. Jako úvěr podle Milana Žáka může být chápán i pronájem placený dopředu či např. předplatné. Jedná se o úvěr poskytnutý v penězích a splácený ve zboží či službách.[30]

4.2.2 Standardní úvěrové produkty obchodních bank

Oldřich Rejnuš v publikaci Finanční trhy mezi základní druhy úvěrů poskytovaných obchodními bankami řadí úvěry peněžní, úvěry závazkové, záruky a speciální finančně úvěrové produkty. Základním kritériem rozdělení je všeobecně stanoveno to, zda udělení

úvěru znamená skutečné poskytnutí peněžních prostředků klientovi, nebo se jedná pouze o vystavení bankovní záruky za jeho závazky.[23]

Peněžní úvěry

Na finančním trhu je možné se setkat s celou řadou různých druhů úvěrů. Za nejvýznamnější jsou považovány úvěry nabízené obchodními bankami, jež umožňují klientům si vypůjčit finanční prostředky. Mezi nejpodstatnější a nejvyužívanější druhy peněžních úvěrů se řadí:

- kontokorentní úvěry;
- lombardní úvěry;
- eskontní úvěry;
- spotřebitelské a osobní úvěry;
- emisní úvěry;
- hypoteční úvěry.[23]

Kontokorentní úvěry jsou poskytovány bankami v pohyblivé výši na kontokorentním účtu daného klienta, kde dochází k účtování veškerých peněžních úhrad k tíži účtu, a naopak účtování vkladů, resp. plateb od jiných plátců ve prospěch účtu. Kontokorentní úvěr souvisí úzce s realizací platebního styku a dlužník čerpá dané finanční prostředky prostřednictvím svého běžného účtu. Tedy podmínkou sjednání kontokorentního úvěru je realizace běžného účtu. Při srovnání všech příjmů a výdajů na kontokorentním (běžném) účtu mohou k určitému termínu nastat dvě možné situace, a to kreditní zůstatek, kdy se klient stává věřitelem banky a naopak debetní zůstatek na účtu, kdy je klient dlužníkem banky. A právě tento stav je věcným obsahem kontokorentního úvěru, jenž je povolován na základě žádosti klienta. Banka posléze prověří úvěrovou způsobilost žadatele a v případě pozitivního výsledku oznámí rozsah úvěrového rámce, tj. přípustný debet, který nesmí být žadatelem překročen. Zároveň jsou také sjednány i ostatní podmínky, jako např. úrokové sazby, způsob zajištění, sankce apod. Jelikož se jedná o krátkodobé peněžní úvěry, je zpravidla nutné, aby každý úvěr tohoto typu po zaúčtování veškerých položek včetně poplatků a odměn banky byl alespoň jednou ročně splacen, resp. musí minimálně jednou za rok vykazovat kreditní zůstatek či nulu. Podmínky splácení kontokorentních úvěrů se však mohou u různých společností lišit. Charakteristickým rysem kontokorentního úvěru bývá i jeho vysoké úročení, jakož i vysoká sankce při překročení stanoveného úvěrového rámce, jelikož banka na daný kontokorentní limit musí vytvářet a držet rezervy.[19], [23]

Dalším typem peněžních úvěrů jsou lombardní úvěry. Jedná se obvykle o krátkodobé úvěry sjednané na konkrétní fixně stanovenou částku s pevně stanovenou lhůtou splatnosti a zajištěné zástavou movité věci či práva. Na základě druhů užívaných zástav je možno rozlišit lombardní úvěr na cenné papíry, kdy banka poskytuje úvěr do výše tržní ceny zastavených cenných papírů. Cenné papíry v daném případě zůstávají právně majetkem dlužníka, kterému náleží i výnosy z nich plynoucí. Dále může dlužník (klient) poskytnout bance do zástavy zboží, které fyzicky bance nepředává, pohledávky vůči svým odběratelům či drahé kovy, vkladní knížky, životní pojistky apod.[23]

Eskontní úvěr taktéž spadá do kategorie krátkodobých peněžních úvěrů, avšak jeho základem je směnka. Banka směnku odkoupí od jejího majitele před termínem její splatnosti, tedy „eskontuje“ ji, a tím se zároveň na banku převádí pohledávka. Banka si vzhledem k tomu, že směnka ještě není splatná, strhává určitou peněžní částku, tzv. „diskont“, a při dospělosti směnky ji předkládá k proplacení danému směnečnému dlužníkovi.[23]

Do oblasti osobních a spotřebitelských úvěrů jsou zahrnovány úvěry poskytované fyzickým osobám, resp. domácnostem, především na nákup předmětů dlouhodobé spotřeby či zaplacení služeb (např. dovolené, vzdělání apod.). *„Například podle § 1 Zákona č. 321/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů, se spotřebitelským úvěrem rozumí poskytnutí peněžních prostředků nebo odložená platba, například ve formě úvěru, půjčky či koupě najaté věci, za které je spotřebitel povinen platit.“* [27, str. 73] Česká leasingová a finanční asociace (ČLFA) spotřebitelské úvěry dělí do tří základních skupin, a to na úvěry neúčelové, poskytované klientovi převodem na bankovní účet či v hotovosti, kdy klient není povinen poskytovateli uvést účel, na který budou peněžní prostředky vynaloženy. Dále se pak jedná o úvěry účelové, jež slouží především k financování v místě prodeje, a revolvingové úvěry neboli úvěrové karty. Charakteristickým rysem spotřebitelských úvěrů je jejich značná četnost a banky se tedy snaží o co největší zefektivnění procesu jejich sjednávání standardizací podmínek jejich poskytování (výše úročení, lhůty splatnosti, způsoby ručení apod.) a zjednodušením průběhu úvěrového vztahu (podmínky žádosti o úvěr, hodnocení bonity klienta atd.). Jedná se o peněžní úvěry, převážně krátkodobé či střednědobé, v některých případech dlouhodobé jištěné obvykle ručením jiné fyzické osoby, tzv. ručitelem. Na základě Zákona č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru mají instituce poskytující tyto typy úvěrů povinnost v souvislosti s nabídkou úvěru uvádět, kromě výše úrokové sazby, roční procentní sazbu nákladů na daný úvěr, tzv. „RPSN“. Podmínky poskytování spotřebitelských úvěrů jsou mimo jiné upraveny Zákonem č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, kterým se řídí smlouvy uzavřené po

1. lednu 2011, jež přináší nové povinnosti obchodním bankám a jiným finančním institucím poskytujícím půjčky, úvěry a jiné finanční služby.[8], [19], [23], [27]

Mimo zavedený termín osobní či spotřebitelský úvěr se v praxi užívá rovněž termín „půjčka“, jež je širším vymezením úvěru, jelikož se může týkat i jiných předmětů než peněz a může být úplatná i bezúplatná.[23]

Dlouhodobý charakter většinou nabývají emisní úvěry, jejichž podstatou je to, že banka odkoupí celou emisi dluhopisů, které potenciální dlužník emituje. To se obvykle uskutečňuje v souvislosti s tím, že se banky často významně podílejí na technické stránce emise. V návaznosti na tento fakt nakupují velké balíky obligací, které pomáhají uvádět na primární trh. Tyto operace ovšem provádějí pouze pro své významné a spolehlivé klienty, jako jsou např. velké korporace, větší obce či města disponující značným majetkem. Emisní úvěr může být poskytnut třemi způsoby, jednou bankou, což je při vyšších částkách velmi riskantní, dále pak skupinou bank, jež se na poskytnutém úvěru podílejí stejným dílem. Poslední možností je poskytnutí emisního úvěru bankovním konsorciem. Jedná se o skupinu bank, kde v čele stojí tzv. „vedoucí banka“, která úvěruje největší částku a bývá taktéž zprostředkovatelem úvěru.[23]

Posledním typem peněžních úvěrů jsou hypoteční úvěry. Jde o dlouhodobé úvěry, které jsou vždy zastaveny nemovitostí, tedy žádost o poskytnutí tohoto úvěru musí být doložena doklady o jejím vlastnictví. Banka nejprve provede odhad ceny nemovitosti a prověří, zda není na danou nemovitost v katastru zaneseno břemeno. Vyplacení dohodnuté částky však předchází nutnost splnění celé řady dalších podmínek, jako je např. pojištění nemovitosti. V praxi jsou především bankami rozlišovány dva základní druhy hypotečních úvěrů, a to podle toho, na co má být úvěr použit. Takto lze rozlišit hypoteční úvěr na výstavbu, opravu či pořízení nemovitosti a americkou hypotéku. V případě hypotečního úvěru na výstavbu, opravu či pořízení nemovitosti jde o klasický hypoteční úvěr poskytovaný účelově na financování výstavby, opravy či koupě určité nemovitosti. Vzhledem k poměrně spolehlivému zajištění bývá úroková sazba těchto úvěrů spíše nižší, přičemž se může jednat o úrokovou sazbu fixní, variabilní nebo kombinovanou. Nejčastěji se na počátku úvěrového vztahu stanovuje po několik let fixní a posléze variabilní úroková sazba.[23]

Druhým typem hypotečního úvěru je americká hypotéka, jež je poskytována bez udání účelu, na něž budou poskytnuté finanční prostředky použity. Z toho důvodu bývá americká hypotéka více úročena.[23]

Závazky a záruky v rámci úvěrování³

Závazkové úvěry a záruky neznamenají pro klienta bezprostřední získání peněz, ale banka se zavazuje splatit jeho závazek, pokud jej neuhradí klient sám. Tedy v okamžiku podpisu smlouvy se nejedná bezprostředně o poskytnutí peněžních prostředků, avšak pokud klient nebude moci dostát svým závazkům, vznikne bance povinnost jeho závazky uhradit za něj a tím mu poskytnout peněžní úvěr. Nejčastějšími formami závazkových úvěrů bývají:

- bankovní záruky;
- akceptační úvěry;
- avalové úvěry.[23]

V případě bankovní záruky musí banka uvést v záruční listině, že uspokojí věřitele do výše určité peněžní částky v případě, že dlužník nedostojí svému, v záruční listině přesně definovanému, závazku. Bankovní záruka je neodvolatelná, a pokud dojde k jejímu plnění, tak vždy peněžní formou na základě písemného vyzvání věřitele. Dlužník platí za sjednanou bankovní záruku bance provizi a v momentě, kdy bance vzniká povinnost uhradit věřiteli určité plnění, je povinen jí tuto částku vrátit. V praxi se lze setkat nejčastěji s bankovním ručením za platební závazky, jako je např. zaplacení faktury, splácení úvěru, proplacení směnky a další druhy záruk.[23]

Základem akceptačního úvěru je přijetí cizí směnky bankou, kterou na ni vystavil její klient požadující krátkodobý úvěr. V daném okamžiku banka neposkytuje žádné peněžní prostředky, ale pouze se za klientovu směnku zaručuje a bere na sebe úlohu tzv. „hlavního směnečného dlužníka“. Tím se daná směnka stává důvěryhodnější a lépe obchodovatelná, za což si banka účtuje tzv. „akceptační provizi“. Výstavce směnky je povinen složit před její splatností náležitou směnečnou částku na svůj účet u akceptující banky, kdy nesplnění daného závazku nemá vliv na včasné uhrazení směnky bankou. Akceptační úvěry jsou úvěry krátkodobé, poskytované v situacích, kdy klient banky není pro svého dodavatele buď dostatečně známý, či se nejeví jako příliš důvěryhodný.[23]

Princip avalového, neboli také „ručitelského“ úvěru, je velmi podobný jako u akceptačního úvěru. Jedná se taktéž o úvěr závazkového typu spojený obvykle se směnkou. I v případě avalového úvěru jde o poskytnutí kreditu banky, která přejímá ručení za závazky svého klienta a zaručuje se, že jím vystavěná směnka bude bankou uhrazena, pokud dlužník nedostojí svým závazkům ve stanoveném termínu. Banka na základě dohody s klientem

³ Termín závazkové úvěry uvádí Oldřich Rejnuš ve své publikaci Finanční trhy.

přijme ručení za závazek klienta a tím tedy vzniká avalový úvěr. Banka si za vystavení avalu účtuje tzv. „avalovou provizi“, která zpravidla nebývá vysoká. Stejně jako v případě akceptačního úvěru se směnka v daném případě stává kvalitnější a lépe obchodovatelnou, avšak banka se již nestává hlavním směnečným dlužníkem, nýbrž ručí za směnku stejně jako směnečník či výstavce směnky. Stává se tedy tzv. „vedlejším směnečným dlužníkem“, který platí platební závazek ze směnky v případě neschopnosti či nevěle směnečníka (resp. výstavce směnky) splácet.[23]

Speciální finančně úvěrové produkty

Speciální finančně úvěrové produkty jsou dalšími druhy úvěrových produktů poskytovaných bankami, avšak současně i jinými specializovanými firmami. Do této skupiny konkrétně spadají tyto druhy produktů:

- faktoring;
- forfaiting
- finanční leasing.[23]

„Faktoring představuje převzetí a odkup drobnějších krátkodobých pohledávek specializovanou faktoringovou firmou (často dceřinou společností obchodní banky) od jejich majitelů bez zpětného postihu.“[23, str. 104] Pohledávky jsou na základě uzavřené faktoringové smlouvy podstoupeny specializované společnosti, která proti nim poskytuje zálohu na jejich hodnotu a současně přejímá veškeré činnosti související s jejich správou. S odesláním zboží předá prodávající (věřitel) odkupující firmě (faktoringové společnosti) faktury, která mu výnos faktur připíše na běžný účet a posléze vymáhá pohledávku, jejíž úhradou je případ ukončen. V praxi se jedná o odkup velkého množství malých pohledávek, kde cenou faktoringu je faktoringová provize.[19], [23]

Základem forfaitingu je odkup v budoucnu splatných střednědobých či dlouhodobých pohledávek forfaitingovou společností (forfaiterem) bez zpětného postihu původního věřitele. Jedná se často o dceřinou společnost obchodní banky. Jelikož u forfaitingu jde o velké zakázky, uzavírá se každý obchodní případ jednotlivě. Forfaitingových operací využívají především firmy exportující rozsáhlejší investiční celky, tedy předmětem forfaitingu se stávají pohledávky plynoucí z exportních obchodních případů. Podmínky odkupu pohledávky jsou mezi forfaiterem a vývozcem stanoveny smlouvou. Po realizaci dodávky zboží do zahraničí postoupí vývozce danou pohledávku vybrané forfaitingové firmě, která následně uhradí dohodnutou částku. Uzavřením forfaitingové smlouvy na sebe forfaiter přebírá veškerá rizika, včetně rizika úvěrového, a tak forfaitingové společnosti požadují před odkupem pohledávek

jejich bankovní zajištění. Tímto firmy dodávající do zahraničí dodávky větších hodnot eliminují rizika spojená se spolehlivostí odběratele a teritoriem, ve kterém působí, ale také riziko změny měnového kurzu. Především jde však o získání peněžních prostředků, které by jinak dostaly až mnohem později.[9], [19], [23]

Termín „leasing“ obecně označuje pronájem investičního zařízení, předmětů dlouhodobé spotřeby a dalších předmětů uživateli za sjednané nájemné na dobu určitou či neurčitou. Finanční leasing je specifickým leasingovým produktem, který nájemci určitého předmětu nahrazuje úvěr potřebný na jeho získání. Jedná se o zprostředkovaný vztah mezi výrobcem a nájemcem, do kterého vstupuje leasingová společnost často představovaná dceřinou společností obchodní banky. V první řadě leasingová společnost vyplatí kupní cenu výrobcem a posléze se pak stává vlastníkem a pronajímatelem předmětu jeho konečnému uživateli. Ten platí leasingové společnosti dohodnuté splátky a následně, na konci platnosti uzavřené leasingové smlouvy, odkoupí daný předmět za zůstatkovou cenu a stane se jeho majitelem. Finanční leasing je finančně úvěrovým produktem, jenž ve své podstatě přenáší veškerá rizika a užítky spojené s vlastnictvím předmětu. Hlavní důraz je při uzavírání leasingové smlouvy kladen, stejně jako u poskytování úvěru, především na bonitu klienta.[9], [23]

Syntetické úvěrové bankovní produkty

V současné době dochází k tomu, že obchodní banky již nepodnikají samy, ale spojují se s dalšími finančními institucemi v rámci finančních holdingů a nabízí svým klientům tzv. „syntetické finanční produkty“, jež jsou spojením různých úvěrových produktů s vlastnostmi jiných finančních nástrojů a služeb, často i neinvestiční povahy. Jako syntetický bankovní produkt může být chápána kreditní (úvěrová) karta či úvěry spadající do produktů „bankopojištění“. Kreditní karty spojují platební a úvěrové služby. Umožňují klientům využívat kartu k placení (výběru hotovosti) a své závazky hradit až v budoucnu, během sjednané lhůty a za podmínek stanovených smlouvou.[23]

Termínem bankopojištění se označují syntetické úvěrové produkty spojující bankovní a pojišťovací služby. V praxi jde o celou řadu produktů, z nichž nejčastější jsou ty, které pojišťují bankovní produkty proti různým druhům rizik. Mezi úvěrové produkty vykazující znaky bankopojištění spadá např. pojištění bankovních úvěrů proti jejich případnému nesplácení, pojištění vázaná na kreditní (platební) karty či pojištění těchto karet proti jejich ztrátě.[23]

5 ANALÝZA VYBRANÝCH ÚVĚROVÝCH PRODUKTŮ BANKOVNÍCH A NEBANKOVNÍCH FINANČNÍCH INSTITUCÍ

Pro analýzu úvěrových produktů byly na základě výsledků Navigátoru bezpečného úvěru za rok 2012 (dále jen NBÚ) vybrány modelové úvěrové produkty čtyř regulovaných renomovaných nebankovních institucí, které byly pro srovnání doplněny modelovými úvěry čtyř bankovních a dvou predátorských úvěrových společností. Pro vzájemnou komparaci byly vytvořeny modelové úvěry typu spotřebitelského úvěru (viz Tabulka 1).

Tabulka 1: Základní parametry modelového bezúčelového úvěru

Parametr	Modelový úvěr 1	Modelový úvěr 2
Celková výše úvěru	30 000 Kč	100 000 Kč
Délka splácení úvěru	12 měsíců	60 měsíců

Zdroj: upraveno podle [27]

Komentář: V první řadě se jedná o bezúčelový úvěr na 30 tis. Kč se splatností 12 měsíců. Dále byl pro účel analýzy namodelován bezúčelový úvěr na 100 tis. Kč s dobou splatnosti úvěru 60 měsíců, resp. 5 let. Jak název vypovídá, jedná se o úvěrové produkty, při jejichž realizaci se nemusí dokládat účel, na který vypůjčené finanční prostředky budou použity. Namodelovat stejné úvěry se stejnými parametry je mnohdy dosti obtížné, jelikož různé společnosti často nabízejí úvěry s velmi odlišnými parametry (např. odlišné rozpětí výše úvěru, odlišná doba splatnosti apod.). A tedy v případech, kdy daná společnost nenabízela konkrétní požadovanou částku s konkrétní splatností, byl namodelován úvěr, který se nejvíce blížil požadavkům.

5.1 Parametry úvěru

Již zmíněné namodelované úvěry tzv. „na cokoliv“, byly komparovány na základě několika vybraných parametrů, jež se dají členit do dvou základních skupin. První skupinou jsou tzv. „ex-ante parametry“. Jedná se o parametry, jež určují produktový design, jako je např. cena produktu (celková částka, kterou je nutno zaplatit), výše roční procentní sazby nákladů na úvěr (RPSN), zda je možné si sjednat pojištění schopnosti splácet apod. Pro potřeby této analýzy byly použity následující ex-ante parametry:

- Jaká je cena produktu?
- Jaká je RPSN?

- Jaká je úroková sazba?
- Jaká je výše měsíční splátky?
- Je nutné při sjednávání úvěru doložit potvrzení o příjmu?
- Lze sjednat pojištění schopnosti splácet?
- Je uplatňován poplatek za sjednání úvěru?[27]

Cena produktu v této analýze, taktéž pouze modelová, je komparována s průměrnou cenou produktu, tedy spotřebitelského úvěru, jež byla spočítána v rámci NBÚ za rok 2012 jako průměr cen produktů jím zkoumaných subjektů pod dohledem ČNB a ČLFA s vyloučením subjektů nabízejících úvěry s extrémně vysokou cenou. Tímto postupem byla vypočtena průměrná cena produktu 33 922 Kč pro úvěr na 30 tis. Kč se splatností 12 měsíců a pro úvěr na 100 tis. Kč se splatností 60 měsíců bylo dosaženo průměrné částky 140 944 Kč. [27]

Roční procentní sazba nákladů jednotlivých úvěrů, podobně jako u ceny produktu, je srovnávána s průměrnou cenou vypočtenou v NBÚ pro rok 2012, jež byla získána stejným postupem jako průměrná cena produktu. Takto bylo dosaženo výpočtu průměrné RPSN, jež byla stanovena pro úvěr na 30 tis. Kč se splatností 12 měsíců ve výši 24,00 % a pro úvěr na 100 tis. Kč se splatností 60 měsíců 15,50 %.[27]

Následně je jako ex-ante parametr posuzována roční nominální úroková sazba, jež představuje sjednanou úrokovou sazbu mezi věřitelem a dlužníkem a jako taková je uvedena v úvěrové smlouvě či v sazebnících bankovních a nebankovních finančních institucí. Roční nominální úroková sazba se značí p. a., z latinského *per annum*, což znamená „za rok“, a jde o nejčastější vyjádření úrokové sazby.[10], [20]

Dále je porovnávána v rámci skupiny ex-ante parametrů výše měsíční splátky úvěru, je zkoumáno, zda je klient povinen uhradit poplatek za posouzení a sjednání úvěru či zda žadatel (potencionální klient) musí při sjednávání úvěru doložit potvrzení o příjmu, čímž lze taktéž posoudit bonitu daného klienta a následně i částečně předejít negativním důsledkům možné neschopnosti splácet úvěr. V poslední řadě, v souvislosti s touto situací, je posuzováno, zda daná společnost nabízí v rámci produktového designu možnost pojištění proti neschopnosti splácet.

Druhou skupinou parametrů, na jejichž základě jsou komparovány jednotlivé modelové úvěry, jsou tzv. „ex-post parametry“. Jedná se o parametry, jež se snaží hodnotit podmínky úvěru a věřitele v situaci, kdy dlužník není schopen splácet úvěr. Pro tuto analýzu byla zvolena konkrétně tato kritéria:

- Jsou uplatňovány sankce (poplatky) za předčasné splacení?
- Lze případně snížit či zvýšit měsíční splátku či prodloužit dobu splatnosti úvěru?
- Je použita rozhodčí doložka ve smlouvě?
- Jaká je výše první upomínky v případě nesplácení úvěru?[27]

V případě prvního kritéria je hodnoceno, zda konkrétní bankovní či nebankovní instituce uplatňuje sankce za předčasné splacení úvěru. Zákon o spotřebitelském úvěru určuje maximální výši náhrady nákladů společnosti při předčasném splacení, která je do 1% z celkové výše úvěru se splatností 1 rok a 0,5% u úvěru se splatností delší než rok. Druhé kritérium se týká platební schopnosti dlužníka, tedy možnosti snížení či zvýšení měsíční splátky. Třetím důležitým ex-post parametrem je užívání rozhodčích doložek u spotřebitelských smluv. Toto kritérium je do analýzy zařazeno z důvodu, že rozhodčí doložka je obvykle brána v neprospěch dlužníka a to především s ohledem na způsob jmenování rozhodců ze strany věřitele a jejich rozhodování. Jedná se o pokus, především predátorských poskytovatelů, obejít soudní řízení. Typické predátorské společnosti spotřebitele nutí podepsat rozhodčí doložku, serióznější poskytovatelé dají spotřebiteli na výběr, zda případné spory řešit soudně či rozhodčí doložkou. Posledním kritériem je posouzení výše první upomínky, jež je zaslána dlužníkovi věřitelem v případě nesplácení závazku.[27]

5.2 Vybrané bankovní a nebankovní společnosti

Pro analýzu byly na základě výsledků NBÚ za rok 2012 vybrány čtyři bankovní instituce, jež jsou hodnoceny jako bezpeční věřitelé a ve svém produktovém portfoliu nabízejí modelové úvěry na 30 tis. Kč a 100 tis. Kč. Dále byly vybrány čtyři nebankovní instituce, které taktéž spadají do kategorie regulovaných bezpečných věřitelů podle hodnocení NBÚ a taktéž nabízejí již zmíněné modelové úvěry. Pro celkovou komparaci byli k posouzení vybráni dva finanční predátoři, z nichž jeden nabízí úvěr na 30 tis. Kč se splatností 12 měsíců a druhý na 100 tis. Kč se splatností 60 měsíců (viz Tabulka 2).

Tabulka 2: Seznam společností pro modelový úvěr na 30 tis. Kč a 100 tis. Kč

	Instituce	Webová stránka	Bankovní/ nebankovní společnost	Zkratka
1	CETELEM ČR, a.s.	http://www.cetelem.cz/	nebankovní	CE
2	COFIDIS, s.r.o.	http://www.cofidis.cz/	nebankovní	COF
3	Česká spořitelna, a.s.	https://www.csas.cz	bankovní	ČS
4	eCREDIT, s.r.o.	http://www.ecredit.cz/	finanční predátor	EC
5	ERA (ČSOB)	https://www.erasvet.cz	bankovní	ERA
6	Home Credit, a.s.	http://www.homecredit.cz/	nebankovní	HC
7	Komerční banka, a.s.	http://www.kb.cz/	bankovní	KB
8	Moje půjčka	http://www.mojepujcka.cz/	finanční predátor	MP
9	PROFI CREDIT Czech, a.s.	http://www.proficredit.cz/	nebankovní	PROF
1	Raiffeisenbank, a.s.	http://www.rb.cz/	bankovní	RB

Zdroj: upraveno podle [27]

První vybranou bankovní společností je Česká spořitelna, a.s., která je v současné době členem skupiny Erste Group, rakouské spořitelny založené v roce 1819. Nyní je Erste Group jedním z největších poskytovatelů finančních služeb ve východní části Evropské unie, jež má pobočky v sedmi zemích. Jedná se o univerzální banku s širokou nabídkou služeb. Druhou bankovní společností je Komerční banka, a.s. Jde o přední bankovní instituci v České republice a v oblasti střední a východní Evropy. Komerční banka je mateřskou společností Skupiny KB a taktéž je součástí mezinárodní skupiny Sociétés Générales. Je taktéž univerzální bankou. Jako třetí bankovní společnost byla vybrána Raiffeisenbank, a.s., která je také jednou z největších a nejvýznamnějších bank na českém trhu, nabízející velké množství bankovních služeb jak pro soukromou, tak i podnikatelskou klientelu. Raiffeisenbank je součástí skupiny Raiffeisen Bank International AG, jež je dceřinou společností Raiffeisen Zentralbank Österreich AG. Poslední posuzovanou bankovní institucí je Era, jež je obchodní značkou Československé obchodní banky, a.s. Era je součástí skupiny ČSOB, která je předním poskytovatelem finančních služeb na území České republiky.[3], [6], [11], [21]

První vybranou renomovanou nebankovní institucí se stala společnost CETELEM ČR, a.s., která patří mezi největší a nejvýznamnější nebankovní poskytovatele úvěrových produktů a služeb na českém trhu. Je taktéž dceřinou společností francouzské banky BNP PARIBAS PERSONAL FINANCE, jež poskytuje spotřebitelské úvěry od poloviny 20. století. Další posuzovanou nebankovní společností je COFIDIS, s.r.o., která je součástí koncernu, jehož mateřskou společností je COFIDIS, a.s. se sídlem ve Francouzské republice. Tato společnost se specializuje především na poskytování spotřebitelských úvěrů na dálku, nabízí online úvěry, různorodé spotřebitelské a revolvingové úvěry. Třetí nebankovní společností je

Home Credit, a.s., jež je nebankovním poskytovatelem spotřebitelského financování v České republice, založeným v roce 1997. Společnost je součástí PPF Group a nabízí širokou škálu produktů, jako jsou např. půjčky v místě prodeje, úvěry na automobil či konsolidaci úvěrů. Poslední vybranou nebankovní institucí, jež je hodnocena jako bezpečný věřitel, je společnost PROFİ CREDIT Czech, a.s. Jedná se o významného poskytovatele finančních služeb, který je zároveň součástí národní finanční skupiny Profireal Group, která kromě České republiky působí v dalších třech zemích střední a východní Evropy.[1], [2], [7], [18]

Poslední skupinou institucí využitých v analýze jsou dvě nebankovní instituce, které na základě hodnocení Navigátoru bezpečného úvěru pro rok 2012 spadají do kategorie finančních predátorů. První predátorskou společností je eCREDIT, s.r.o., jež byla založena v roce 2008 za účelem poskytování nebankovních půjček na celém území České republiky. Druhou společností je ACEMA Credit Czech, a.s., jež na svých webových stránkách užívá název „Moje půjčka“. Společnost na českém trhu působí od roku 2000 jako významný nebankovní poskytovatel zajištěných úvěrů.[5], [12]

5.3 Výsledky analýzy modelových úvěrových produktů

5.3.1 Výsledky analýzy vybraných ex-ante parametrů

Jak již bylo zmíněno, ex-ante parametry úvěrových produktů určují jejich design a tedy následně i poptávku po daných produktech. Nejprve jsou v rámci analýzy komparovány parametry modelových úvěrů bankovních a renomovaných nebankovních institucí, jež nejsou numericky vyjádřeny.

Tabulka 3: Komparace ex-ante parametrů modelových úvěrů bankovních a renomovaných nebankovních institucí

Parametr	Bankovní instituce				Renomované nebankovní instituce			
	ČS	KB	RB	ERA	CE	HC	COF	PROF
Je nutné doložit potvrzení o příjmu?	NE	ANO	ANO	ANO	ANO	NE	ANO	ANO
Pojištění schopnosti splácet (volitelné)	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	NE
Poplatek za sjednání úvěru	ANO	ANO	NE	NE	NE	NE	NE	NE

Zdroj: vlastní zpracování na základě interních údajů

Komentář: Jak je z tabulky patrné, první parametr, jež se týká povinnosti doložit při sjednávání úvěru doklad o příjmu, splňují téměř všichni bankovní a nebankovní poskytovatelé úvěrů, s výjimkou bankovní společnosti Česká spořitelna, a.s., a renomované nebankovní

společnosti Home Credit, a.s. Tento parametr má vliv na bonitu potenciálního klienta a na základě něho nemusí daná instituce udělit souhlas s poskytnutím úvěru. Druhý ex-ante parametr, pojištění schopnosti splácet, který je obvykle nabízen jako doplňující produkt k úvěrovým produktům, je poskytován všemi vybranými bankovními i nebankovními institucemi, krom nebankovního zprostředkovatele PROFÍ CREDIT Czech, a.s. Jak již bylo řečeno, pojištění schopnosti splácet je jedním z možných preventivních opatření, které může případně omezit negativní důsledky platební neschopnosti dlužníka, avšak i v tomto případě musí být dlužník obezřetný a nespolehat na pojištění v plné míře. Poslední parametr, poplatek za sjednání úvěru, je uplatňován pouze dvěma bankami, a to Českou spořitelnou, a.s. a Komerční bankou, a.s.

Následně jsou vzájemně komparovány ex-ante parametry modelových úvěrů, jež jsou nabízeny renomovanými nebankovními institucemi a dvěma finančními predátory. Tyto parametry taktéž nemají numerické vyjádření.

Tabulka 4: Komparace ex-ante parametrů modelových úvěrů renomovaných nebankovních institucí a finančních predátorů

Parametr	Renomované nebankovní instituce				Finanční predátoři	
	CE	HC	COF	PROF	MP	EC
Je nutné doložit potvrzení o příjmu?	ANO	NE	ANO	ANO	NE	ANO
Pojištění schopnosti splácet (volitelné)	ANO	ANO	ANO	NE	NE	NE
Poplatek za sjednání úvěru	NE	NE	NE	NE	NE	ANO

Zdroj: vlastní zpracování na základě interních údajů

Komentář: První parametr je vyžadován čtyřmi nebankovními finančními zprostředkovateli, včetně společnosti eCREDIT, s.r.o., jež je považována za méně bezpečného věřitele. Tento parametr nevyžadují společnosti Home Credit, a.s. a společnost ACEMA Credit Czech, a.s., která na svých webových stránkách nabízí modelový úvěr na 100 tis. Kč pod názvem „Moje půjčka“. Druhý parametr není nabízen ani jednou predátorskou společností a taktéž tento doplňkový produkt nenabízí ani renomovaná nebankovní společnost PROFÍ CREDIT Czech, a.s. Nebankovní poskytovatelé úvěrů, především predátorské společnosti, uplatňují obvykle nepřiměřené sankční poplatky již za sebemenší prodlení se splácením, a tedy nabídka pojištění schopnosti splácet by pro ně v jistých případech mohla být kontraproduktivní, jelikož, jako každá obchodní společnost, jsou založeny za účelem dosažení zisku. Poplatek za sjednání úvěru je uplatňován pouze v predátorské společnosti eCREDIT, s.r.o.

V rámci analýzy modelových úvěrů na 30 tis. Kč a 100 tis. Kč jsou posuzovány taktéž ex-ante parametry vyjádřené numerickou formou. V této kategorii jsou komparovány:

- úroková sazba;
- výše měsíční splátky;
- RPSN;
- cena produktu (celková částka k zaplacení).

Úvěr na 30 tis. Kč

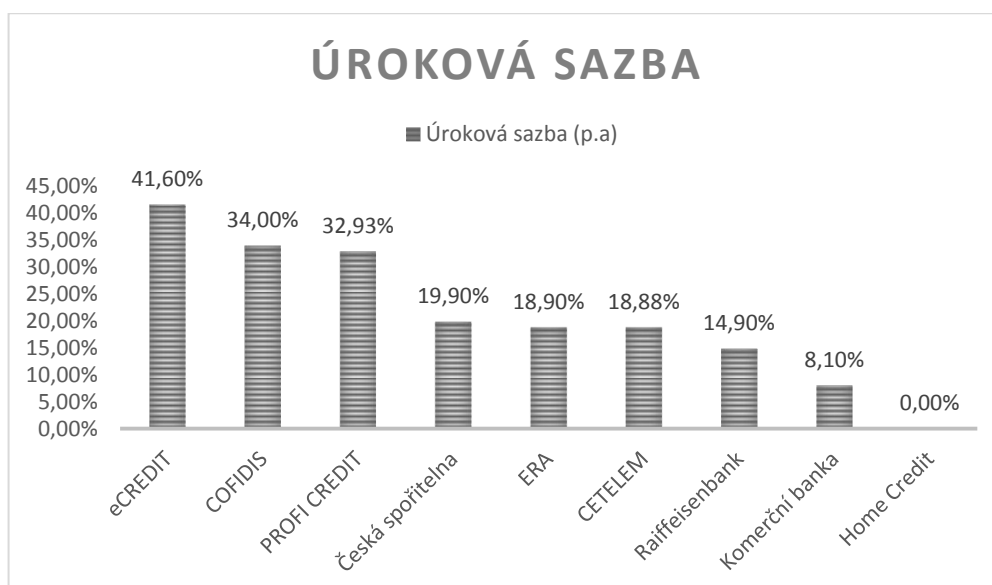
Vybrané parametry jsou nejprve posuzovány pro modelový úvěr na 30 tis. Kč se splatností 12 měsíců.

Tabulka 5: Úrokové sazby pro modelový úvěr na 30 tis. Kč se splatností 12 měsíců

Instituce	Úroková sazba (p. a)	Doba splatnosti (měsíce)	Hodnota úvěru
eCREDIT	41,60%	12	30 000 Kč
COFIDIS	34,00%	12	40 000 Kč
PROFI CREDIT	32,93%	12	30 000 Kč
Česká spořitelna	19,90%	12	30 000 Kč
ERA	18,90%	12	30 000 Kč
CETELEM	18,88%	12	30 000 Kč
Raiffeisenbank	14,90%	12	30 000 Kč
Komerční banka	8,10%	12	30 000 Kč
Home Credit	0,00%	12	30 000 Kč

Zdroj: vlastní zpracování na základě interních údajů

Komentář: Tabulka a následný graf zobrazují srovnání úrokových sazeb (p. a.) modelového úvěru na 30 tis. Kč se splatností 12 měsíců. Uvedené úrokové sazby byly vygenerovány úvěrovými kalkulačkami jednotlivých společností, jedná se tedy pouze o reprezentativní údaje. Nebankovní společnost COFIDIS, s.r.o. úvěr s těmito konkrétními parametry nenabízí, a tedy byl namodelován úvěr na 40 tis. Kč se splatností 12 měsíců, který se nejvíce blíží požadavkům analýzy. Nejvyšší úrokovou sazbu, vyjma společnosti COFIDIS, s.r.o., uplatňuje finanční predátor eCREDIT, s.r.o. Nejnižší, nulovou úrokovou sazbu nabízí společnost Home Credit, a.s., která v rámci své akce nabízí klientům za poctivé splácení vrácení až 21 splátek ročně (v závislosti na výši poskytnutého úvěru). Úroková sazba vypočtená z uvedené měsíční splátky (viz Tabulka 6) činí 14,38% a je druhou nejnižší nabízenou sazbou. Je pravděpodobné, že tato nebankovní instituce vydělává v rámci daného úvěrového produktu především na sankčních poplatcích s ním spojených. Z bankovních institucí je nejnižší úroková sazba nabízena Komerční bankou, a.s.

Obrázek 6: Graf úrokových sazeb pro úvěr na 30 tis. Kč se splatností 12 měsíců

Zdroj: vlastní zpracování na základě interních údajů

Druhým posuzovaným ex-ante číselným parametrem pro úvěr na 30 tis. Kč je výše měsíční splátky.

Tabulka 6: Výše měsíční splátky pro modelový úvěr na 30 tis. Kč se splatností 12 měsíců

Instituce	Měsíční splátka	Doba splatnosti (měsíce)	Hodnota úvěru
COFIDIS	3 892 Kč	12	40 000 Kč
eCREDIT	3 590 Kč	12	30 000 Kč
PROFI CREDIT	2 968 Kč	12	30 000 Kč
Komerční banka	2 839 Kč	12	30 000 Kč
Česká spořitelna	2 784 Kč	12	30 000 Kč
ERA	2 763 Kč	12	30 000 Kč
CETELEM	2 763 Kč	12	30 000 Kč
Raiffeisenbank	2 707 Kč	12	30 000 Kč
Home Credit	2 699 Kč	12	30 000 Kč

Zdroj: vlastní zpracování na základě interních údajů

Komentář: Nejvyšší měsíční splátka vychází klientovi k úhradě, pokud si sjedná modelový úvěr u nebankovní společnosti COFIDIS, s.r.o. Pokud by tento úvěr byl namodelován na 30 tis. Kč, tak by vypočtená měsíční splátka na základě uvedené úrokové sazby (viz Tabulka 5) činila 2 984 Kč a byla by třetí nejvyšší nabízenou splátkou. Na druhém místě s rovněž vysokou měsíční splátkou figuruje predátorská společnost eCREDIT, s.r.o. Nebankovní společnost Home Credit, a.s., stejně jako u úrokové sazby, nabízí nejnižší měsíční splátku. Z bankovních společností nejnižší měsíční splátku uvádí Raiffeisenbank, a.s.

Obrázek 7: Graf výše měsíční splátky pro úvěr na 30 tis. Kč se splatností 12 měsíců

Zdroj: vlastní zpracování na základě interních údajů

Třetím numerickým ex-ante parametrem, který na základě Zákona o spotřebitelském úvěru mají společnosti povinnost u spotřebitelských úvěrů uvádět, je RPSN.

Tabulka 7: Výše RPSN pro modelový úvěr na 30 tis. Kč se splatností 12 měsíců

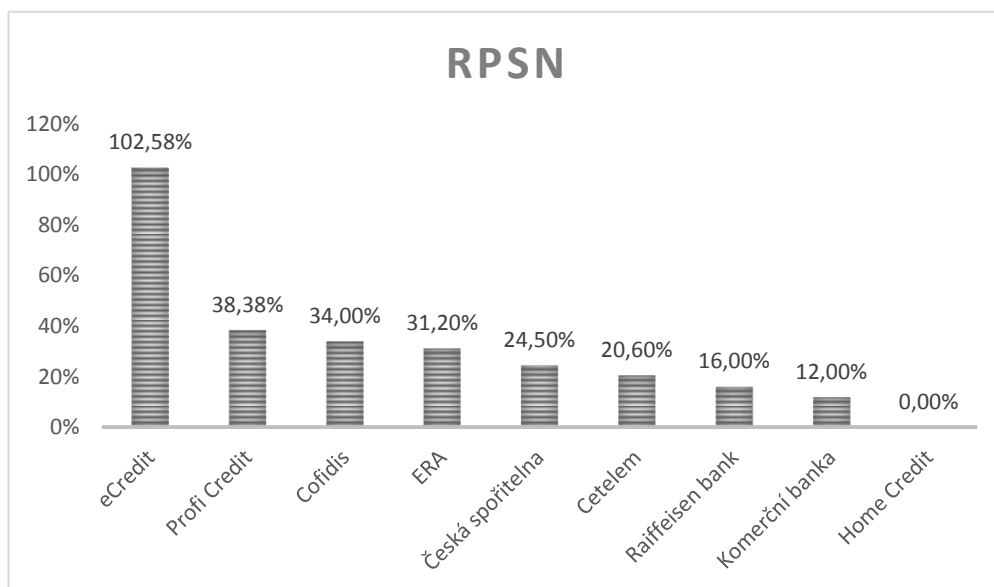
Instituce	RPSN	Doba splatnosti (měsíce)	Hodnota úvěru	Odchylna od průměru
eCREDIT	102,58%	12	30 000 Kč	78,58%
PROFI CREDIT	38,38%	12	30 000 Kč	14,38%
COFIDIS	34,00%	12	40 000 Kč	10,00%
ERA	31,20%	12	30 000 Kč	7,20%
Česká spořitelna	24,50%	12	30 000 Kč	0,50%
CETELEM	20,60%	12	30 000 Kč	-3,40%
Raiffeisenbank	16,00%	12	30 000 Kč	-8,00%
Komerční banka	12,00%	12	30 000 Kč	-12,00%
Home Credit	0,00%	12	30 000 Kč	-24,00%

Průměrná RPSN 24,00%

Zdroj: vlastní zpracování na základě interních údajů

Komentář: Nejvyšší RPSN je uplatňována finančním predátorem eCREDIT, s.r.o., jež hrubě přesahuje hodnotu 60%, která stanovuje hranici, od níž se takto vysoká RPSN považuje za lichvářský úrok. Podle NBÚ za rok 2012 je průměrná RPSN pro tento modelový úvěr stanovena na 24%. Tuto hodnotu přesahují dvě bankovní společnosti. Naopak dvě nebankovní společnosti deklarují RPSN nižší, než je stanovený průměr, z nichž společnost Home Credit,

a.s., stejně jako u úrokové sazby, nabízí klientům akci nulové RPSN a navrácení až 21 splátek při řádném splácení.

Obrázek 8: Graf výše RPSN pro úvěr na 30 tis. Kč se splatností 12 měsíců

Zdroj: vlastní zpracování na základě interních údajů

Posledním posuzovaným ex-ante parametrem je celková částka, kterou dlužník musí uhradit.

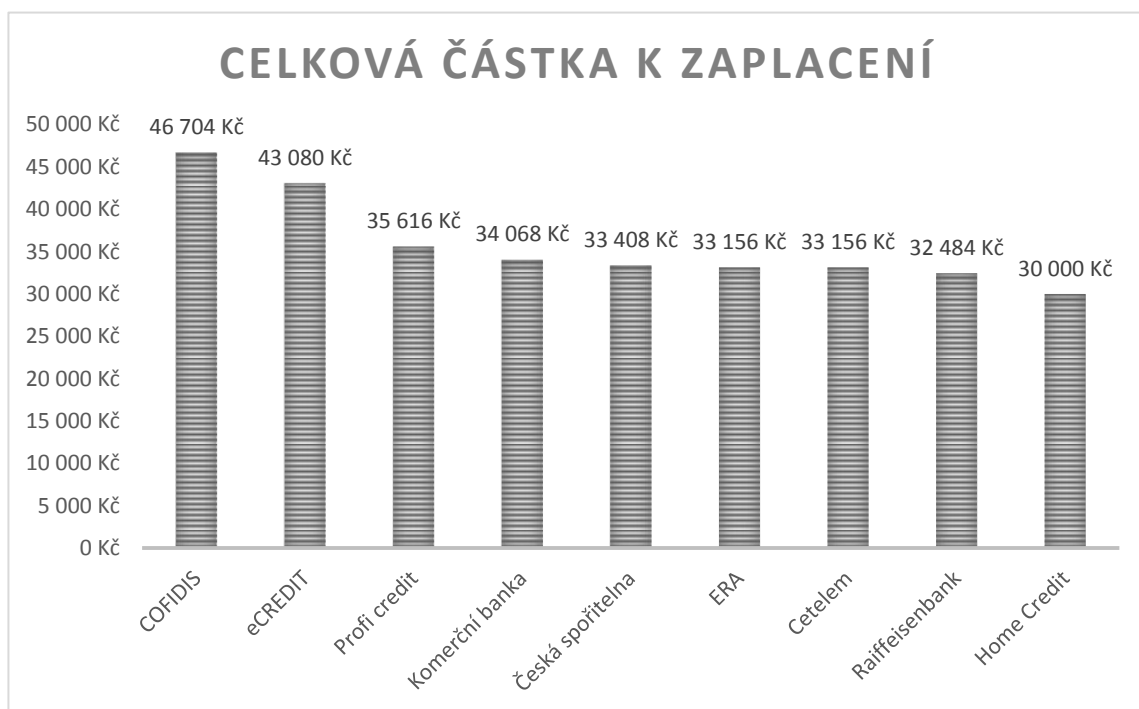
Tabulka 8: Celková částka k zaplacení pro modelový úvěr na 30 tis. Kč se splatností 12 měsíců

Instituce	Celková částka k zaplacení	Doba splatnosti (měsíce)	Hodnota úvěru	Odchylka od průměru
COFIDIS	46 704 Kč	12	40 000 Kč	12 782 Kč
eCREDIT	43 080 Kč	12	30 000 Kč	9 158 Kč
PROFI CREDIT	35 616 Kč	12	30 000 Kč	1 694 Kč
Komerční banka	34 068 Kč	12	30 000 Kč	146 Kč
Česká spořitelna	33 408 Kč	12	30 000 Kč	-514 Kč
ERA	33 156 Kč	12	30 000 Kč	-766 Kč
CETELEM	33 156 Kč	12	30 000 Kč	-766 Kč
Raiffeisenbank	32 484 Kč	12	30 000 Kč	-1 438 Kč
Home Credit	30 000 Kč	12	30 000 Kč	-3 922 Kč
				Průměrná cena 33 922 Kč

Zdroj: vlastní zpracování na základě interních údajů

Komentář: Nejvyšší částku za úvěr bude muset potencionální klient zaplatit u společnosti COFIDIS, s.r.o. a predátorské společnosti eCREDIT, s.r.o. Pokud by společnost COFIDIS, s.r.o. nabízela úvěr na 30 tis. Kč, tak za předpokladu zachování úrokové sazby

34% by celková částka činila 35 807 Kč a byla by druhou nejvyšší částkou, tedy na srovnatelné úrovni jako u společnosti PROFI CREDIT Czech, a.s. Průměrná celková cena na základě výsledků NBÚ pro rok 2012 byla pro tento úvěr stanovena na 33 922 Kč. Nad tento průměr se dostala i jedna bankovní společnost. Pro poctivé dlužníky nabízí Home Credit v rámci akce nejnižší cenu produktu, kdy z částky 32 388 Kč klient zaplatí pouze 30 tis. Kč, tedy 2 388 Kč dostane od společnosti zpět při splnění všech stanovených podmínek.

Obrázek 9: Graf výše celkové částky k zaplacení pro úvěr na 30 tis. Kč se splatností 12 měsíců

Zdroj: vlastní zpracování na základě interních údajů

Úvěr na 100 tis. Kč

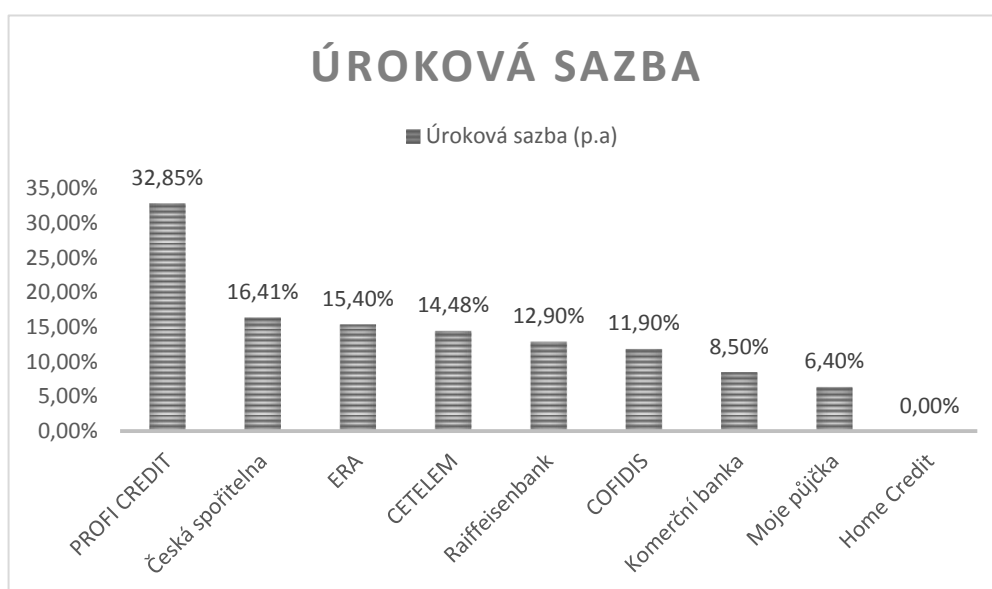
Nyní následuje komparace numerických ex-ante parametrů modelového úvěru na 100 tis. Kč se splatností 60 měsíců.

Tabulka 9: Úroková sazba pro modelový úvěr na 100 tis. Kč se splatností 60 měsíců

Instituce	Úroková sazba (p. a)	Doba splatnosti (měsíce)	Hodnota úvěru
PROFI CREDIT	32,85%	48	100 000 Kč
Česká spořitelna	16,41%	60	100 000 Kč
ERA	15,40%	60	100 000 Kč
CETELEM	14,48%	60	100 000 Kč
Raiffeisenbank	12,90%	60	100 000 Kč
COFIDIS	11,90%	60	100 000 Kč
Komerční banka	8,50%	60	100 000 Kč
Moje půjčka	6,40%	60	100 000 Kč
Home Credit	0,00%	60	100 000 Kč

Zdroj: vlastní zpracování na základě interních údajů

Komentář: Nejvyšší úrokovou sazbu (p. a) nabízí nebankovní společnost PROFI CREDIT Czech, a.s., jež jako jediná nenabízí úvěr na 100 tis. Kč se splatností 60 měsíců, proto byla pro komparaci stanovena nejvyšší nabízená doba splatnosti 48 měsíců. Společnost Home Credit, a.s., jak již bylo zmíněno, v rámci své akce nabízí nulovou úrokovou sazbu, resp. návrat až 21 splátek (v závislosti na výši poskytnutého úvěru). Úroková sazba vypočtená na základě vygenerované měsíční splátky (viz Tabulka 10) by činila 13,46%. Nejnižší nabízená úroková sazba by v takovémto případě byla od společnosti Moje půjčka.

Obrázek 10: Graf úrokových sazeb pro úvěr na 100 tis. Kč se splatností 60 měsíců

Zdroj: vlastní zpracování na základě interních údajů

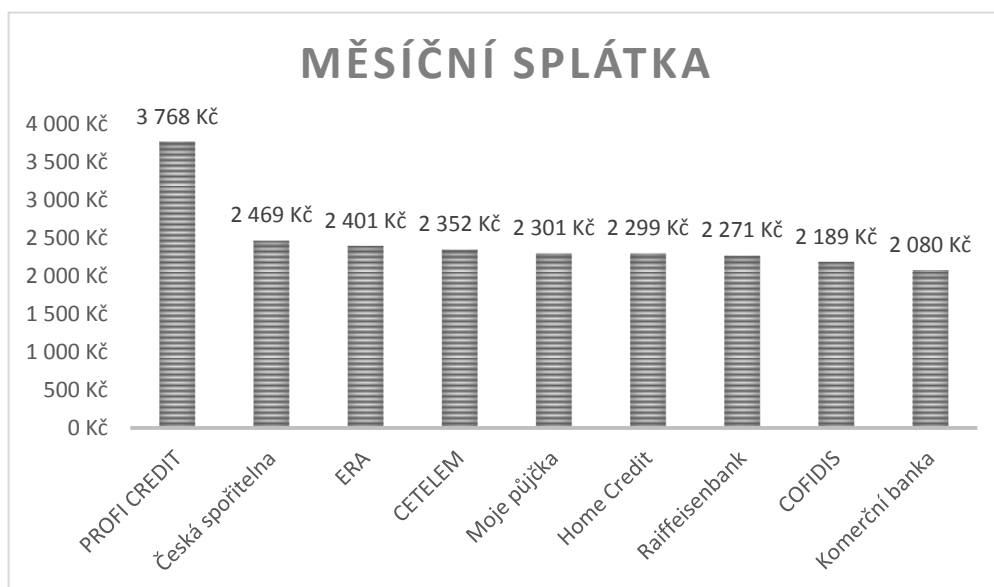
Tabulka 10: Výše měsíční splátky pro modelový úvěr na 100 tis. Kč se splatností 60 měsíců

Instituce	Měsíční splátka	Doba splatnosti (měsíce)	Hodnota úvěru
PROFI CREDIT	3 768 Kč	48	100 000 Kč
Česká spořitelna	2 469 Kč	60	100 000 Kč
ERA	2 401 Kč	60	100 000 Kč
CETELEM	2 352 Kč	60	100 000 Kč
Moje půjčka	2 301 Kč	60	100 000 Kč
Home Credit	2 299 Kč	60	100 000 Kč
Raiffeisenbank	2 271 Kč	60	100 000 Kč
COFIDIS	2 189 Kč	60	100 000 Kč
Komerční banka	2 080 Kč	60	100 000 Kč

Zdroj: vlastní zpracování na základě interních údajů

Komentář: Nejvyšší měsíční splátku pro danou výši úvěru vykazuje společnost PROFI CREDIT Czech, a.s. Na tento fakt má pravděpodobně vliv o 12 měsíců kratší doba splatnosti úvěru než u ostatních společností, jelikož měsíční splátka vypočtená na základě vygenerované

úrokové sazby (viz Tabulka 9) by v případě doby splatnosti 60 měsíců byla ve výši 3 413 Kč. Druhá nejvyšší splátka připadá bankovní společnosti Česká spořitelna, a.s., která má dobu splatnosti plných 60 měsíců. Nejvýhodnější splátku nabízí společnost Komerční banka, a.s. Společnost Moje půjčka, která na základě výsledků NBÚ pro rok 2012 byla ohodnocena jako finanční predátor, vykazuje měsíční splátku o 168 Kč nižší, než bezpečný bankovní věřitel Česká spořitelna, a.s.

Obrázek 11: Graf výše měsíční splátky pro úvěr na 100 tis. Kč se splatností 60 měsíců

Zdroj: vlastní zpracování na základě interních údajů

Tabulka 11: Výše RPSN pro modelový úvěr na 100 tis. Kč se splatností 60 měsíců

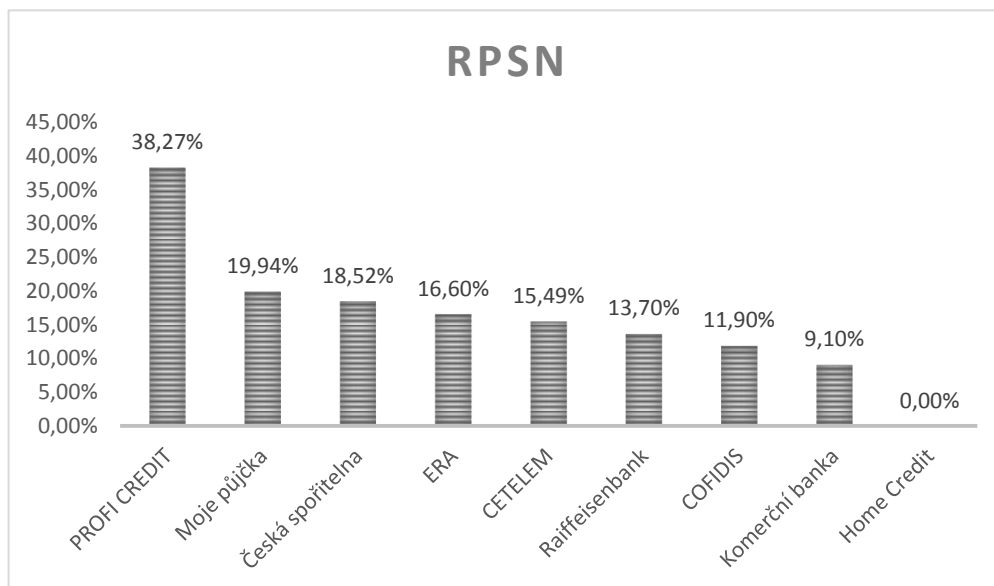
Instituce	RPSN	Doba splatnosti (měsíce)	Hodnota úvěru	Odchylna od průměru
PROFI CREDIT	38,27%	48	100 000 Kč	22,77%
Moje půjčka	19,94%	60	100 000 Kč	4,44%
Česká spořitelna	18,52%	60	100 000 Kč	3,02%
ERA	16,60%	60	100 000 Kč	1,10%
CETELEM	15,49%	60	100 000 Kč	-0,01%
Raiffeisenbank	13,70%	60	100 000 Kč	-1,80%
COFIDIS	11,90%	60	100 000 Kč	-3,60%
Komerční banka	9,10%	60	100 000 Kč	-6,40%
Home Credit	0,00%	60	100 000 Kč	-15,50%

Průměrná RPSN 15,50 %

Zdroj: vlastní zpracování na základě interních údajů

Komentář: Průměrná výše RPSN pro úvěr na 100 tis. Kč se splatností 60 měsíců byla NBÚ pro rok 2012 stanovena 15,15%. Nejvýše nad tímto průměrem se pohybuje společnost PROFÍ

CREDIT Czech, a.s., avšak stále je uvedena RPSN nižší než 60% hranice lichvářského úroku. Nad průměrem se taktéž pohybuje RPSN predátorské společnosti Moje půjčka a také bankovní společnosti Česká spořitelna, a.s. Nejnižší RPSN je nabízena nebankovní společností Home Credit, a.s., díky již zmíněné akci, kterou nabízí. Druhá nejnižší RPSN je nabízena Komerční bankou, a.s.

Obrázek 12: Graf výše RPSN pro úvěr na 100 tis. Kč se splatností 60 měsíců

Zdroj: vlastní zpracování na základě interních údajů

Tabulka 12: Celková částka k zaplacení pro modelový úvěr na 100 tis. Kč se splatností 60 měsíců

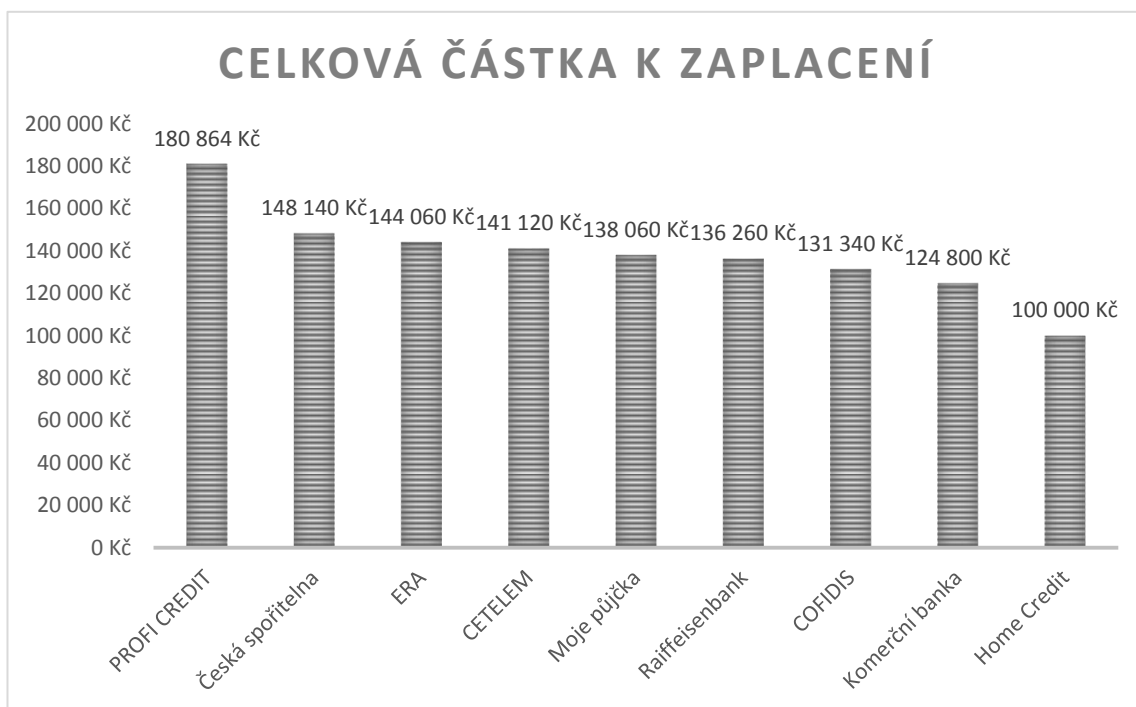
Instituce	Celková částka k zaplacení	Doba splatnosti (měsíce)	Hodnota úvěru	Odchylka od průměru
PROFI CREDIT	180 864 Kč	48	100 000 Kč	39 920 Kč
Česká spořitelna	148 140 Kč	60	100 000 Kč	7 196 Kč
ERA	144 060 Kč	60	100 000 Kč	3 116 Kč
CETELEM	141 120 Kč	60	100 000 Kč	176 Kč
Moje půjčka	138 060 Kč	60	100 000 Kč	-2 884 Kč
Raiffeisenbank	136 260 Kč	60	100 000 Kč	-4 684 Kč
COFIDIS	131 340 Kč	60	100 000 Kč	-9 604 Kč
Komerční banka	124 800 Kč	60	100 000 Kč	-16 144 Kč
Home Credit	100 000 Kč	60	100 000 Kč	-40 944 Kč

Průměrná cena 140 944 Kč

Zdroj: vlastní zpracování na základě interních údajů

Komentář: Průměrná celková cena konkrétního modelového produktu byla NBÚ pro rok 2012 stanovena na 140 944 Kč. Nejvýše nad touto částkou se opět pohybuje renomovaná nebankovní společnost PROFÍ CREDIT Czech, a.s., jejíž celková cena úvěru se pohybuje

o 39 920 Kč výše, než je stanovený průměr. Pro dobu splatnosti 60 měsíců byla pro tuto společnost vypočtena celková částka 204 753 Kč, jež je vyšší než u kratší doby splatnosti. Celková cena úvěru nabízeného predátorskou společností Moje půjčka se nachází pod stanoveným průměrem. Nejméně potencionální klient zaplatí u společnosti Home Credit, a.s., kdy mu v případě řádného splácení společnost vrátí 37 940 Kč, resp. klient místo 137 940 Kč zaplatí 100 tis. Kč. Druhou nejvýhodnější cenu modelového úvěru nabízí Komerční banka, a.s.

Obrázek 13: Graf výše celkové částky k zaplacení pro úvěr na 100 tis. Kč se splatností 60 měsíců

Zdroj: vlastní zpracování na základě interních údajů

5.3.2 Výsledky analýzy vybraných ex-post parametrů

Ex- post parametry úvěru jsou důležité především v situaci, kdy se dlužník dostane do platební neschopnosti, či v případě předčasného splácení úvěru. V první řadě jsou posuzovány nečíselné ex-post parametry modelových úvěrů na 30 tis. Kč a 100 tis. Kč u vybraných společností.

Tabulka 13: Celková částka k zaplacení pro modelový úvěr na 100 tis. Kč se splatností 60 měsíců

Parametr	Bankovní instituce				Renomované nebankovní instituce			
	ČS	KB	RB	ERA	CE	HC	COF	PROF
Jsou sankce (poplatek) za předčasné splacení?	ANO	NE	NE	NE	NE	NE	NE	NE
Lze případně snížit či zvýšit měsíční splátku či prodloužit dobu splatnosti?	ANO	NE	ANO	ANO	ANO	ANO	NE	ANO
Je použita rozhodčí doložka ve smlouvě?	NE	NE	NE	NE	NE	NE	NE	NE

Zdroj: vlastní zpracování na základě interních údajů

Komentář: Sankci za předčasné splacení úvěru uplatňuje pouze bankovní společnost Česká spořitelna, a.s. Žádná z nebankovních renomovaných společností tuto možnost nevyužívá. Druhý parametr, který je klientem využit např. v případech, kdy není schopen měsíčně hradit smluvně určenou výši splátky, je nabízen všemi bankovními a renomovanými nebankovními společnostmi s výjimkou Komerční banky, a.s. a nebankovní společnosti COFIDIS, s.r.o. Nabídka možnosti snížení výše měsíční splátky a prodloužení doby splatnosti může mít pozitivní vliv na platební schopnost dlužníka a jeho způsobilost dostát svým závazkům. V opačném případě, pokud peněžní ústav tuto možnost neposkytuje, může vést k neschopnosti dlužníka splácet svůj závazek, což má taktéž negativní důsledky pro danou společnost, pro kterou je návratnost vypůjčených peněžních prostředků podstatná. Žádná z uvedených bankovních a renomovaných nebankovních společností neuzívá ve své úvěrové smlouvě rozhodčí doložku.

Následuje posouzení nečíselných ex-post parametrů modelových úvěrů poskytovaných renomovanými nebankovními společnostmi a finančními predátory.

Tabulka 14: Celková částka k zaplacení pro modelový úvěr na 100 tis. Kč se splatností 60 měsíců

Parametr	Renomované nebankovní instituce				Finanční predátoři	
	CE	HC	COF	PROF	MP	EC
Jsou sankce (poplatek) za předčasné splacení?	NE	NE	NE	NE	ANO	ANO
Lze podle potřeby snížit či zvýšit měsíční splátku či prodloužit dobu splatnosti?	ANO	ANO	NE	ANO	NE	ANO
Je použita rozhodčí doložka ve smlouvě?	NE	NE	NE	NE	NE	ANO

Zdroj: vlastní zpracování na základě interních údajů

Komentář: První vybraný ex-post parametr je uplatňován oběma finančními predátory. Predátorské společnosti často uplatňují přemrštěné sankční poplatky nejen v případě předčasného splacení úvěru. U těchto společností si velmi často úvěrové produkty sjednávají klienti, kterým bankovní společnost úvěr neposkytla v důsledku zvýšeného rizika jejich platební neschopnosti, a tedy se obrací na nebankovní finanční poskytovatele, kde se v případě neschopnosti dostat svým závazkům a vysokým sankčním poplatkům mohou dostat do dluhové pasti. Finanční predátor eCREDIT, s.r.o. jako jediná společnost užívá ve smlouvě o úvěru rozhodčí doložku, jejíž podepsání je bráno spíše v neprospěch dlužníka s ohledem na to, jakým způsobem jsou rozhodci jmenováni. Od roku 2012 je v účinnosti Novela zákona č. 19/2012 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů- zákon č. 19/2012 Sb., která stanovuje povinnost společnosti využívající pro řešení sporů týkajících se úvěrových smluv mít rozhodčí doložku na samostatném listu smlouvy. Tato povinnost je společností eCREDIT, s.r.o. splněna. [27]

Posledním komparovaným ex-post parametrem je výše první upomínky, kterou daná společnost zasílá dlužníkovi v případě nedodržení jeho závazků.

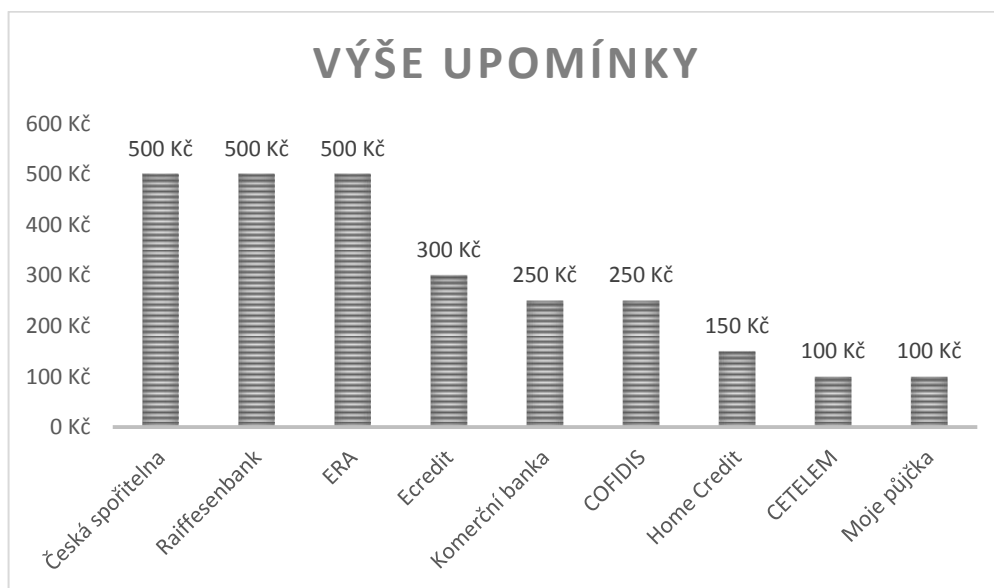
Tabulka 15: Výše první upomínky při nesplácení u vybraných společností

Instituce	Výše upomínky
PROFI CREDIT	x
Česká spořitelna	500 Kč
Raiffeisenbank	500 Kč
ERA	500 Kč
eCREDIT	300 Kč
Komerční banka	250 Kč
COFIDIS	250 Kč
Home Credit	150 Kč
CETELEM	100 Kč
Moje půjčka	100 Kč

Zdroj: vlastní zpracování na základě interních údajů

Komentář: Nejvyšší upomínky za zpoždění se splácením uplatňují bankovní společnosti Česká spořitelna, a.s., Raiffeisenbank, a.s. a ERA poštovní spořitelna (ČSOB). Z nebankovních finančních poskytovatelů uplatňuje nejvyšší upomínku finanční predátor eCREDIT, s.r.o., naopak nebankovní poskytovatel Moje půjčka, jež je považován za méně bezpečného věřitele, uplatňuje nejnižší první upomínku za prodlení se splácením. Nebankovní společnost PROFIT CREDIT Czech, a.s. nebyla ochotna konkrétní výši první upomínky sdělit, na svých webových stránkách uvádí smluvní pokutu ve výši 8% z dlužné částky, což pro úvěr

na 30 tis. Kč s měsíční splátkou 2 968 Kč činí 237,44 Kč, a pro úvěr na 100 tis. Kč s měsíční splátkou 3 768 Kč 301,44 Kč.

Obrázek 14: Graf výše celkové částky k zaplacení pro úvěr na 100 tis. Kč se splatností 60 měsíců

Zdroj: vlastní zpracování na základě interních údajů

ZÁVĚR

Cílem této práce byla analýza a následná komparace modelových úvěrů vybraných nebankovních finančních poskytovatelů, jež byla doplněna analýzou modelových úvěrů vybraných bankovních institucí, u kterých se očekává vyšší úroveň poskytovaných služeb a bezpečnější prostředí pro dlužníky. Komparace probíhala na základě zvolených parametrů za účelem získání výstupu, jež objasňuje, které z těchto dvou skupin společností nabízejí ve svém produktovém portfoliu výhodnější úvěrové podmínky. Do komparací uvažovaných v práci byli začleněni taktéž finanční predátoři.

V první části byl vymezen finanční systém, jeho funkce a druhy. Následně byly popsány finanční trhy, jejich dílčí prvky a struktura, které jsou společně s finančními institucemi a finančními dokumenty součástí finančního systému.

V další části jsou popsány jednotlivé kategorie finančních zprostředkovatelů, a to jak bankovních, tak nebankovních. V případě bankovního systému se práce zaměřila na funkci centrální banky ve státě a podstatu činností bankovních institucí. Dále byli vymezeni nebankovní zprostředkovatelé včetně stručného popisu finančních predátorů a jejich regulace ze strany dozorčích orgánů.

Poslední teoretická část práce se zaměřila na definici úvěru, jeho podstatu jako bankovního produktu a následný popis úvěrových produktů, jež jsou bankovními i nebankovními peněžními poskytovateli nabízeny v rámci jejich produktového portfolia.

Praktická část se věnovala komparaci modelových úvěrů na 30 tis. Kč a 100 tis. Kč, kde na základě zvolených ex-ante a ex-post parametrů byla posuzována výhodnost úvěrů nabízených nebankovními a bankovními společnostmi. Na základě posouzení nečíselných ex-ante parametrů je patrné, že bankovní a renomované nebankovní peněžní společnosti mají téměř vyrovnané úvěrové podmínky, s výjimkou predátorských společností. Podobný výsledek lze aplikovat taktéž na komparaci číselných ex-ante parametrů, kde banky a nebankovní poskytovatelé, jež jsou bezpečnými věřiteli, nabízejí téměř srovnatelné podmínky úvěru. Je nutné dodat, že na základě zjištěných hodnot nemusí být vždy pravidlem, že společnost obecně chápaná jako finanční predátor, musí vždy nabízet nevýhodné podmínky pro dlužníka. A naopak renomovaná nebankovní společnost se může projevit jako méně výhodný věřitel. V případě ex-post parametrů úvěru jsou výsledky taktéž vyrovnané. Je třeba upozornit na fakt, že i přesto, že se nebankovní peněžní poskytovatelé mohou pro dlužníka jevit výhodněji, je nutné brát v potaz jejich mnohokrát přemrštěné sankční poplatky.

Pokud vezmeme všechny údaje dle webových úvěrových kalkulaček jednotlivých společností a zkusíme uvedené parametry přepočítat, dojdeme zhruba u poloviny společností k rozdílným výpočtům, přičemž největší rozdíly lze sledovat právě u finančních predátorů. Kupříkladu výše splátek neodpovídá teoretickým hodnotám finanční matematiky, přičemž daná výše musí odpovídat délce trvání úvěru a úrokové sazbě. Je tedy pravděpodobné, že se ve výpočtech mohou skrývat další podmínky, které nejsou na první pohled patrné, tedy jde o marketingové strategie daných finančních institucí.

Je nutné, aby veřejnost, potenciální klienti finančních institucí, měli povědomí o výhodnosti či případné nevýhodnosti nabízených služeb. Tedy je v jejich vlastním zájmu získat schopnost rozeznat bezpečné věřitele od těch, v jejichž zájmu není spokojenost klienta, ale pouze dosažení maximálního zisku, čehož chtějí dosáhnout bez ohledu na jejich reputaci.

POUŽITÁ LITERATURA

- [1] *Cetelem* [online]. © 2015 [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <https://www.cetelem.cz/>
- [2] *Cofidis* [online]. ©2012 [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <http://www.cofidis.cz/>
- [3] *Česká spořitelna* [online]. [2015] [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <http://www.csas.cz/banka/nav/osobni-finance-d00013163>
- [4] Druhy úvěrů. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. © 2005-2013 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z:<http://www.psfv.cz/cs/uvery/druhy-uveru>
- [5] *ECREDIT* [online]. [2015] [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <http://ecredit.cz/>
- [6] *Era* [online]. © 2015 [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <https://www.erasvet.cz/>
- [7] *Home Credit* [online]. [2015] [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <https://www.homecredit.cz/>
- [8] Charakteristika spotřebitelského úvěru. *Česká leasingová a finanční asociace* [online]. © 2003-12 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.clfa.cz/index.php?textID=48#lab2>
- [9] JÍLEK, Josef. *Finanční trhy a investování*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009, 648 s. ISBN 978-80-247-1653-4.
- [10] KOČIÁNOVÁ, H. *Finanční gramotnost v kostce: aneb co Vás neměl kdo naučit*. Olomouc: ANAG, 2012, 151 s. ISBN 978-80-7263-767-6.
- [11] *Komerční banka* [online]. © 2014 [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <http://www.kb.cz/>
- [12] *Moje půjčka* [online]. [2015] [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <http://www.mojepujcka.cz/>
- [13] Náměstek ministra financí Martin Pros v Otázkách Václava Moravce 8.3.2015. *Ministerstvo financí České republiky*[online]. © 2005-2013 [cit. 2015-04-04]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/v-mediich/2015/namestek-ministra-financi-martin-pros-v-20787>
- [14] Než uzavřete úvěrovou smlouvu. In: *Sdružení obrany spotřebitelů-Asociace* [online]. © 2015 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z:<http://www.asociace-sos.cz/wp-content/uploads/%C3%9Av%C4%9Bry-a-lichva.pdf>
- [15] O ČNB. *Česká národní banka* [online]. © 2003-2014 [cit. 2014-12-28]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/o_cnb/

- [16] POLOUČEK, S. *Bankovníctví*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, xvi, 480 s. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-491-9.
- [17] POLOUČEK, Stanislav. *Peníze, banky, finanční trhy*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2009, xviii, 414 s. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-152-9.
- [18] *Profi Credit* [online]. © 2013 [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <http://www.proficredit.cz/>
- [19] PŮLPÁNOVÁ, Stanislava. *Komerční bankovníctví v České republice*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2007, 338 s. ISBN 978-80-245-1180-1.
- [20] RADOVÁ, J., DVOŘÁK, P., MÁLEK, J. *Finanční matematika pro každého*. 8. rozš. vyd. Praha: Grada, 2013, 304 s. Finance(Grada). ISBN 978-80-247-4831-3.
- [21] *Raiffeisenbank* [online]. © 2008-2014 [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <http://www.rb.cz/>
- [22] REJNUŠ, O. *Finanční trhy*. 3., rozš. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2011, 689 s. Ekonomie (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-128-3.
- [23] REJNUŠ, Oldřich. *Finanční trhy*. 4., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014, 760 s. Partners. ISBN 978-80-247-3671-6.
- [24] REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. Vyd. 1. Praha: Management Press, 1999, 741 s. ISBN 80-859-4389-1.
- [25] REVENDA, Z. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 5., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2012, 423 s. ISBN 978-80-7261-240-6.
- [26] SEKERKA, Bohuslav. *Banky a bankovní produkty*. Praha: Profess, 1997, xii, 532 s. ISBN 80-852-3551-X.
- [27] TEPLÝ, Petr. *Navigátor bezpečného úvěru*. 1. vyd. V Praze: Karolinum, 2013, 198 s. ISBN 978-802-4622-873.
- [28] Úplné znění zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů. *Česká národní banka* [online]. © 2003-2014 [cit. 2014-12-28]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/zakony/download/zakon_o_cnb.pdf
- [29] Zákon o bankách: Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách. *Business center.cz* [online]. © 1998 - 2014 [cit. 2014-11-15]. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/banky/cast1.aspx>
- [30] ŽÁK, Milan. *Velká ekonomická encyklopedie*. 2. rozš. vyd. Praha: Linde, 2002, 887 s. ISBN 80-720-1381-5.

